

Dakog purohan nga ang nagsulat sa Daniel usa sa mga magtutudlo sa Balaod. Sa mga adlaw sa grabing panglutos sa panahon sa mga Macabeo, miawhag siya sa iyang katawhan sa espiritwal nga pagsupak. Sigurado nga giapil niya ang kaugalingon nga usa sa mga giya sa pagtoo nga gantihan sa Diyos sa espesyal nga paagi (Dn 11:33 ug 12:3). Gipangulohan sa mga Macabeo ang armadong pakigbisog batok sa mga madaugdaogon. Sa laing bahin, kining nga batid sa Balaod nga matahapon sa politika ug armas, mibutang og utlanan alang sa ilang kaugalingon. Kutob ra sila sa paghatag og panig-ingnan sa ilang kamatinud-anon sa Kasabotan sa Diyos ug sa iyang mga balaod.

Ang sentro sa iyang mensahe makita sa kapitulo 7-12 ug masumada ining paagiha:

- kabahin sa maluwasnong plano sa Diyos ang grabing panglutos batok sa mga Judio;
- dili molampus sa pagdaot sa katawhang matoohon ang mga haring nanglutos, ilabi na si Antioko Epifanes nga sa makadaghan gihinudoman sa malarawanong paagi;
- paglabay sa taas nga panahon human ang panglutos, moabot ang gingharian sa Diyos.

Apan gipahaom sa mensahe sa nagsulat ang mga sugilanon nga makita sa kap. 1-6. Kining mga sugilanon nagtudlo sa mga Judio nga nagpuyo sa langyawng mga nasod, nga usahay mialagad sa mga hari didto, nga sa bisan unsang kahimtang dili gyod nila makompromiso ang pagtoo ug ang mga tulumanon sa Balaod, bisan kon kini may kalabotan sa pagkaon (1:8) ug sa pagsimba sa mga diosdios (kap 2 ug 6).

Tinuod ba si Daniel?

Ang mga Judio nga mitapok sa mga libro sa Biblia mibutang sa Daniel, dili uban sa mga propeta sa siglo 6 (ang panahon ni Daniel), kondili sa mga libro sa ikaduhang siglo sa wala pa si Cristo. Wala mabutang ang libro nga uban sa mga propeta, apan sa mga sinulat bahin sa relihiyosong pagtulon-an. Gihimo nila kini kay nasayod man sila nga ang “sugilanon” ni Daniel ug ang iyang mga panan-awon dili makasaysayanon, kondili literaryong sugilambong.

Angay natong masayran nga sa mga duha ka siglo sa wala pa si Cristo uso kining matanga sa paghisgot sa mga kasamtangang panghitabo nga daw ang Diyos mipadayag na ini sa usa ka bantogang tawo sa karaang panahon. Busa, ilang hisgotan ang mga panan-awon ining tawhana, tagnaon ang mga panghitabo nga sa kasamtagan nahinabo na, ug unya iasoy giunsa niya pagdawat sa relihiyosong kahulogan ining mga panghitabo gikan sa Diyos: ang maluwasnong plano sa Diyos natuman.

Niadtong mga adlaw, dinhay arteng migawas nga migamit og mga numero nga nagdalag mga simbolo (tulo og tunga, unom, pito, napulo), ug mga bulok nga may simbolo pod (ang puti timaan sa kadaogan), ug sa pag-apil-apil sa mga anghel. Kining matang sa mga libro gitawag og apokalipsis o rebelasyon. Duha ini ang naa sa Biblia: ang *apokalipsis* ni Daniel ug ni Juan.

Sa mga sinulat sa Silangan, ang Daniel pangalan sa usa ka karaang maalamon (Ez

1 Sa ikatulo ka tuig sa pamunoan ni Yoakim sa Juda, si Hari Nabucodonosor sa Babilonia mibuntog sa Jerusalem. ² Ang Diyos mitugyan ni Hari Yoakim sa iyang kamot lakip ang gamitonon sa templo sa Diyos. Iya kining gidala sa yuta sa Senaar ug gibutang sa tipiganan sa bahandi sa iyang dios.

³ Si Hari Nabucodonosor mimando sa iyang sinaligan sa balay, si Aspenaz, pagdala sa pi-pila ka mga Israelita nga gikan sa harianon ug dungganang banay: ⁴ mga batan-ong lalaki nga walay kabilinggan sa lawas, ambongan, makinaadmanon ug maalamon, daghan og nahibaloan, abtik sa panabot ug angayng moalagad sa balay sa hari. Tudloan sila sa mga panulihon ug sinulat sa mga Kaldeo ⁵ ug tagaan sa kalan-on ug bino gikan sa talad sa hari. Bansay-bansayon sila sulod sa tulo ka tuig una pa moalagad sa balay sa hari.

⁶ Uban ining mga batan-ong lalaki napili ang pipila gikan sa Juda: si Daniel, Ananias, Misael ug Azarias. ⁷ Si Aspenas, ang sinaligan sa balay sa hari, nagbuot nga ilisan ang ilang ngalan – si Daniel ngadto sa Beltesazar, si Ananias nahimong Shadrak, si Misael nahimong Mesak ug si Azarias nahimong Abednego.

Mibalibad si Daniel sa hugawng pagkaon

⁸ Aron dili siya mahugaw gumikan sa iyang pagkaon sa kalan-on ug pag-inom sa alak sa hari, mihangyo si Daniel nga dili lang sila tagaan sa maong kalan-on ug ilimnon. ⁹ Sa kalooy sa Diyos, ang sinaligan sa balay misugot sa hangyo ni Daniel, ¹⁰ apan nahadlok siya sa hari. Busa, nagkana-yon siya: “Ang hari maoy nagpaandam sa inyong pagkaon ug ilimnon. Kon masayod siya nga ang inyong pang-lawas lahi kay sa ubang batan-ong lalaki nga sama og panuigon kay

niwang man mo, tinga-leg masuko siya nako. Lisodlisoron niya ang akong kinabuhi kon ako kang tugtan sa imong hangyo.”

¹¹ Miatubang si Daniel sa sinaligan sa pangluto nga moatiman niya, ni Ananias, Misael ug Azarias: ¹² “Palihug, sulayi ming upat sulod sa napulo ka adlaw. Hatagi lang mi og utan alang sa among pagkaon ug tubig nga among mainom. ¹³ Itandi unya mi sa mga batan-ong lalaki nga nangaon sa mga kalan-on gikan sa talad sa hari. Dayon imo ming hukman sumala sa imong makita.”

¹⁴ Misanong ang sinaligan ug gisu-layan sila sulod sa napulo ka adlaw. ¹⁵ Pagkahuman, nakita nga mas tambok ug mas himsog sila kay sa mga batan-ong lalaki nga nangaon sa kalan-on sa hari. ¹⁶ Busa, ang sinaligan mipadayon pagpakaon nila og utan inay sa piniling kalan-on ug alak.

¹⁷ Ang kaalam ug ang kahibalo sa tanan nadawat ining upat ka batan-on gikan sa Diyos. Ingon ini si Daniel. Nadawat niya ang gasa paghubad sa mga panan-awon ug damgo.

¹⁸ Pagkatapos sa panahon nga gitakda sa hari alang sa ilang pagbansaybansay, ang labing dako sa mga sinaligan sa balay midala nila sa atubangan ni Nabucodonosor. ¹⁹ Ang hari nakighinabi nila ug iyang nakita nga mas himsog si Daniel, Ananias, Misael ug Azarias kay sa uban. Kining upat nahimong sakop sa panimalay sa hari. ²⁰ Kabahin sa kaalam ug panabot sa mga butang, nangayo nila ang hari og kasayoran. Napalgan niya nga mas bulawa-non ang sugyot sa upat kay sa tanang salamangkero ug manalagna sa

---

14:14). Gikan didto mitumaw ang tawong Daniel, usa ka propeta ug maalamon, nga gitoohang nagpuyo uban sa mga bihag didto sa Babilonia. Ang iyang mga pulong ug panig-ingnan nakahatag og kahayag sa mga Judio nga nakiglambigit sa mga pagano.

Adunay tulo ka teksto ining libroha nga ilado kaayo. Sa 7:9-14 makita ang teksto nga naghisgot sa Anak sa Tawo (ang Tawhanong Linalang). Mihisgot si Jesus ining tekstoha dihang gipresentar niya ang kaugalingon nga ang Anak sa Tawo (ang Tawhanong Linalang) (Mc 13:26 ug 14:62). Sa laing teksto, (Dn 12:13), gihimo ang pahayag sa pagkabanhaw sa mga patay. Ang propesiya sa 9:21-27 nahimong dugokan sa daghang komentaryo bahin sa kataposan sa kalibotan. Hinuon, atong makita nga kini nagpasabot og daghang butang gawas sa kataposan sa kalibotan.

tibuok niyang gingharian. ²¹ Didto ra mipuyo si Daniel hangtod sa unang tuig sa paghari ni Ciro.

Ang damgo ni Nabucodonosor

2 • ¹ Sa ikaduhang tuig sa paghari ni Nabucodonosor, ang iyang mga suliranong damgo nagsunodsunod. Kini naghikaw niya sa katulog. ² Ang hari nagpatawag sa mga salamangkero, manalagna, mananaot, mga manalagnang taga Kaldeo, paghubad sa iyang mga damgo. Pag-abot na nila atubangan sa hari, ³ miingon kini: “Kuyaw ang akong damgo. Gusto kong masayod sa kahulogang ini.”

⁴ Mitubag ang mga Kaldeo: “Mabuhi ang hari hangtod sa hangtod! Isulti kaniya ang imong damgo. Kami na ang mahibalo paghatag kanimo sa kahulogang.”

⁵ Apan miingon ang hari: “Kinahanglan nga kamo ang mosulti kanako sa akong damgo ug mopasabot usab ini. Mao kana ang akong hukom. Ug kon dili kana ninyo mabuhat, ipaputolputol ko kamo ug akong ipasunog ang inyong kabalayan. ⁶ Apan kon makasulti mo sa akong damgo ug sa kahulogang, makadawat mo og daghang butang gikan nako. Gantihan ko kamo ug pasidunggan.”

⁷ “Pasultiha ang hari sa iyang damgo ug kami na ang mopasabot sa kahulogang:” mihangyo sila.

⁸ Mitubag ang hari: “Inyo lang kong gilangan kay nasayod man mo sa akong buhaton. ⁹ Kon dili ninyo isulti kanako ang akong damgo, usa ray inyong dangatan. Nagkasabot mo sa

paglimbong nako pinaagi sa paghatag og sayop nga kahulogang sa panghinaot nga mausab ang panahon. Apan kon inyong ikapakita nga aduna moy gahom pagsulti sa akong damgo, may gahom usab mo pagsabot sa kahulogang.”

¹⁰ Pulong pa sa mga Kaldeo: “Wala pay tawo dinhi sa yuta nga makahimo sa gihangyo sa kamahalan. Wala pay hari, bisan unsa siya kadungganang, nga mihangyo sa samang butang gikan sa usa ka salamangkero, mama-marang o manalagna. ¹¹ Ang gipangayo sa hari lisod kaayong butang. Walay ni usa nga makasulti niya gawas sa mga dios nga wala makig-uban sa katawhan.”

¹² Nakapalagot nig maayo sa hari. Mimando siya nga ang tanang makinaadmanon sa Babilonia patyon. ¹³ Hu-man ipakanaog ang maong balaod, gipangita pod niya si Daniel ug ang iyang kauban aron pahamtangan sa maong silot. ¹⁴ Apan si Daniel nakighinabi pag-ayo kang Ariok, ang tinugyanan sa mga magbalantay sa hari. Siya ang gisangonan pagpatay sa mga makinaadmanon. ¹⁵ “Nganong mipakanaog man ang hari anang makalilisang nga kasugoan?” nangutana si Daniel. Ug mipasabot si Ariok. ¹⁶ Dayon miadto si Daniel sa hari. Nangayo siya og panahon aron iyang katon-an ang damgo.

¹⁷ Mipauli si Daniel ug gisuginlan niya ang iyang mga kauban, si Ananias, Misael ug Azarias. ¹⁸ Iya silang gihangyo nga magpakitabang sa Diyos

• **1.8** Usahay, ang pagtuman sa balaod, lisod alang sa mga magtotoo, ilabina kon nagpuyo sila uban sa walay pagtoo. Dili ba sila mas gawasnon kay sa ilang mga kauban? Kining tudlinga nagpadayag nga ang diosnong kamandoan maoy tinubdan sa kinabuhi alang sa misunod niya.

Tungod sa iyang kamaunongon, si Daniel nakaanghon sa kasayoran sa mga balaan ug diosnong butang nga ipakita unya kaniya, labaw sa iyang tawhanong kultura; kining maong gasa gikan sa Diyos makab-ot lamang pinaagi sa kaminatud-anon ug sakripisyo.

• **2.1** Ang mga *pagsulong* sa mga Kaldeo nagsagol sa syentipiko ug *madyik* aron mahimong inila atubangan sa ilang kataginasod, sama sa pagtotoo. Kon moingon nga ang usa ka tawo Kaldeo nagkasabot nga siya, usa ka maalamon, madyikero, o usa ka *tigtagnatagna*. Ang maong mga balansayon gidili sa mga Judio sumala sa Balaod ni Moises (Dt 18:9).

Dinhi, ang mga madyikero nga Kaldeo ilang gibiyabiay. Giangkon nila nga sila ang nakadiskobre sa kaugmaon, apan dili makatag-an sa damgo sa hari sa dili pa kini masaysay.

alang sa kasulbaran sa maong suliran aron dili sila pahamtangan sa silot sama sa mga makinaadmanon sa Babilonia. ¹⁹ Usa ka gabii niana, gipakita kang Daniel ang suliran ug nagpasalamat siya sa Diyos sa langit:

²⁰ Bulahan ang Diyos sa kahangtoran!
Iya ang gahom ug kinaadman!

²¹ Siya ang nag-usab-usab sa panahon;
Ang mga hari pasak-on niya ug pakanaogon.

Gihatagan niyag kinaadman ang makinaadmanon;

ang may panabot, sa kahibalo iyang punon.

²² Gipadayag niya ang mga misteryo ug tinagoan;

nasayod siya unsay naa sa kangitngitan,
kay ang kahayang iya man nga gigunitan.

²³ Ako kang gidayeg ug gipasalamatan,
O Diyos sa akong katigulangan.

Ang kinaadman ug gahom gihatag mo kanako;

Imong gihatag ang among gipangayo –
ang damgo sa hari kanamo gipadayag mo.

²⁴ Pagkahuman, miadto si Daniel kang Ariok, ang tinugyanan sa hari pagpatay sa mga makinaadmanon sa Babilonia. Gisulitihan siya ni Daniel: “Ayaw unag patya ang mga makinaadmanon. Dad-a ko sa hari kay ako siyang sultihan sa kahulogan sa iyang damgo. ²⁵ Gidali pagdala ni Ariok si Daniel ngadto sa hari ug miingon: “Niay usa ka lalaki nga kauban sa mga binilanggo gikan sa Juda nga nangayo sa pagsulti sa kahulogan sa damgo sa hari.”

²⁶ Nangutana ang hari kang Daniel, nga gihinganlan na og Beltesazar: “Makasulti ka ba sa akong damgo ug makapasabot ini?”

Mihubad si Daniel sa damgo

• ²⁷ Mitubag si Daniel: “Walay maayong laki, salamangkero o manalagna nga makahubad sa damgo sa hari. ²⁸ Apan naay Diyos sa langit nga

mopadayag sa mga tinagoan. Iyang gipakita si Hari Nabucodonosor sa mahitabo sa kataposang mga adlaw. Sulitihan ko ikaw sa damgo ug sa imong nakit-an.

²⁹ Sa imong paghigda, o Hari, ang imong hunahuna mipanaw sa umaabot nga panahon. Ang nagpadayag sa mga tinagoan mipakita kanimo sa mahitabo. ³⁰ Gipadayag kanako ang maong kahibulungan dili kay mas lantip ko og salabotan kay sa uban, kondili aron ka masayod sa iyang kahulogan ug sa nahitabo sa imong pangisip.

³¹ Sa imong hunahuna nakakita ka og usa ka dako ug hayag kaayo nga larawan, gani makalilisang man nga sudongon. ³² Lubos bulawan ang ulo, ang dughan ug bukton, plata; ang tiyan ug ang paa, tumbaga; ³³ ang mga bitiis, puthaw; ang mgatiil, sinagol nga puthaw ug yuta. ³⁴ Samtang nagtan-aw ka, usa ka dakong bato natipak gikan sa bungtod nga wala ilabay sa kamot sa usa ka tawo ug mihagsa sa puthaw ug yuta nga tiil sa larawan. ³⁵ Dihadiha na-bungkag ang larawan ug ang puthaw, yuta, tumbaga, plata ug bulawan nangadugmok sama ka gagmay sa lugas sa humay panahon sa ting-init. Napadpad sila sa hangin ug walay nahibilin. Apan ang bato nga nakaigo sa larawan nahimong usa ka dakong bukid nga milukop sa tibuok kalibotan.

³⁶ Mao na ang damgo. Karon ang hubad. ³⁷ Ikaw, o hari, hari sa tanang mga hari. Gitugahan ka sa Diyos sa langit og kaharian, kusog, gahom ug himaya. ³⁸ Sa imong mga bukton gi-

• 27. Ang pipila ka magsusulat sa maong panahon naghunahuna nga ang kasaysayan nagpadayag sa panagsunod sa upat ka gingharian. Kay naglantaw man lang sila sa kadulom, naghunahuna sila nga gikan sa sinugdan sa pagbuhat sa kalibotan, ang tanang butang miliko padulong sa nag-anam nga kadaot, ug nagpadayon sa pagkadaotan. Ilang ipadayag kini pinaagi sa pagbutang sa bulawanong tuig sa sinugdan, ug ang tuig sa puthaw, ang tuig sa hinagiban – diha sa kataposan.

Niining libroha, ang upat ka nagsunodsunod

nga gingharian mao ang: Kang Nabucodonosor, ang mga Medos, ang mga Persianhon, ug kang Alexander sa Macedonia – Ang mananaog (gingharian o puthaw). Diha sa kataposan miabot ang paghari sa Persianhon ug Sirianhon nga nagub-on ra sab pinaagi sa katingahan nga pagpangilabot sa Ginoo.

Mao kini ang pagtulon-an gikan sa damgo: Dili makahimo ang tawo lang nga matul-id ang kasaysayan sa katawhan nga nag-anam kadaotan. Hinonoo, manggilabot gyod ang Ginoo ug tukoron niya ang iyang kaugalingong gingharian dinhi sa kalibotan.

tugyan niya ang katawhan, ang mga hayop sa bukid ug ang mga langgam sa kahanginan aron imo silang dumalahon. Ikaw ang hari nga bulawan.

³⁹ Human nimo, usa ka gingharian nga huyang ang mopatim-aw. Dayon ang ginghariang tumbaga momando sa tibuok kalibotan. ⁴⁰ Ang kataposan mao ang gingharian nga lig-on sama sa puthaw. Kay ang puthaw molugti ug mobungkag man sa laing mga butang, molugti ug mobungkag sa laing mga gingharian. ⁴¹ Ang tiil ug mga tudlo nga may bahin nga puthaw ug may bahin nga yuta nagpasabot nga usa ni ka gingharian nga napikaspikas apan duna kini kalig-on sa puthaw, sama sa imong nakita: puthaw nga sinagolan ug yuta. ⁴² Kay ang mga tudlo may bahin man nga puthaw ug may bahin sab nga yuta, usa kini ka gingharian nga may kalig-on ug may kahuyang. ⁴³ Sama sa imong nakita nga puthawng sinagolan og hinudnong yuta, ang katawhan magkasagolsagol. Dili magpabilin nga magkahiusa.

⁴⁴ Sa panahon ining maong mga hari, ang Diyos sa langit mopabarog og usa ka gingharian nga dili mabungkag ni maangkon sa laing katawhan. M olupig ni sa laing mga gingharian ug mopulpog nila. Molungtad kini hangtod sa kahangtoran. ⁴⁵ Mao kini ang kahulogan sa imong panan-awon sa bato nga natipak gikan sa bungtod. Dili linabay sa kamot sa usa ka tawo ang bato nga nahagsa sa larawan ug midugmok sa puthaw, tumbaga, yuta, plata ug bulawan. Ang gamhanang Diyos mipakita sa hari sa mahitabo sa umaabot nga panahon. Tinuod ang damgo ug ang iyang hubad kasaligan.

⁴⁶ Mihapa si Hari Nabucodonosor sa tiilan ni Daniel. Dayon mimando nga hatagan si Daniel og gasa ug pahumot. ⁴⁷ Miingon ang

hari kang Daniel: “Walay duda, ang imong Diyos mao ang Diyos sa mga dios, ang Ginoo sa mga hari ug ang tigpadayag sa mga tinagoan. Hinonoo, nakapahayag ka sa maong misteryo.”

⁴⁸ Gihatagan si Daniel og dakong katungdanan sa hari ug gipaubanan og daghang mga ganti. Gihimo siya nga gobernador sa lalawigan sa Babilonia ug sinaligan sa makinaadmanong mga lalaki. ⁴⁹ Sa hangyo ni Daniel nahimong mga tigdumala sa lalawigan sa Babilonia si Shadrak, Mesak ug Abednego samtang nagpabilin si Daniel sa hukmanan sa hari.

Ang estatuwang bulawan

3 ¹ Si Hari Nabucodonosor may estatuwang bulawan nga may gitag-ong saysenta ka dupa ug gilapdon nga unom. Didto ni magbarog sa kapatagan sa Dura sulod sa lalawigan sa Babilonia. ² Gipatawag niya ang iyang mga abay, gobernador, magtambag, mamahandi, maghuhukom, magbabalaod lakip ang dagkong tawo aron mopasidungog sa estatuwa. ³ Ang tanang gipatawag nangadto aron pagpasidungog ug namarog atubangan sa estatuwa nga gipatindog ni Hari Nabucodonosor. ⁴ Unya usa ka manulonda mipahibalo: “Kanasoran ug katawhan sa nagkalainlaing pinulongan, ⁵ inigkadungog ninyo sa tunog sa trompeta, plawta, sitara, lira, alpa ug sa uban pang mga tuloggon, panghapa ug panimba mo sa estatuwang bulawan. ⁶ Ang dili motuman sunogon gilayon. ⁷ Tungod sa maong sugo nanghapa ug nanimba ang tanang kanasoran ug katawhan sa nagkalainlaing sinultihan pagkadungog nila sa tunog sa trompeta, plawta, sitara, lira, alpa ug uban pang mga tuloggon.

Ang mga Judio: Gipasanginlan ug gihukman

• ⁸ Unya miadto sa hari ang mga

• **3.8** Usa ka piligro alang sa usa ka magtotoo nga Judio ang pagserbisyo sa usa ka pagano nga hari. Usahay kining maong mga hari molihok sa paagi nga gamhanan kaayo ug *walay lig-ong baroganan*, ug buot sila nga

mopugos sa mga kinaiya nga supak sa Balaod sa Ginoo. Sa maong kaso, ang usa ka magtotoo – bisan kon naa siya sa taas nga posisyon – kinahanglan nga mosakripisyo sa iyang trabaho ug bisan gani sa iyang kinabuhi aron

manalagna nga Kaldeo aron pagpama-sangil sa mga Judio. ⁹ Misulti sila kang Hari Nabucodonosor: “Mabuhi ka sa taas nga panahon, o hari! ¹⁰ Mimando ka nga ang matag usa nga makadungog sa tunog sa trompeta, plawta, sitara, lira, alpa, pipa ug uban pang tulonggon mohapa ug mosimba sa estatuwang bulawan. ¹¹ Ang dili motuman sa maong balaod sunogon. ¹² Dunay pipila ka mga Judio, ang tinudlo nimo nga tigdumala sa Babilonia: si Shadrak, Mesak ug Abednego nga wala motuman sa imong balaod. Dili sila moalagad ni mosimba sa imong estatuwa nga bulawan.”

¹³ Misinta si Nabucodonosor ug gipatawag niya si Shadrak, Mesak ug Abednego. Gidala sila atubangan sa hari, ¹⁴ nga misukot nila: “Shadrak, Mesak ug Abednego, tinuod ba nga dili mo moalagad o mosimba sa akong estatuwang bulawan? ¹⁵ Kon madunggan ninyo karon ang tunog sa trompeta, plawta, sitara, lira, alpa, pipa ug uban pang tulonggon, mohapa ug mosimba ba mo sa akong estatuwa? Kon dili, sayod mo sa silot: ilabay gilayon sa ka-layo. Unya, unsa man kahang ginooha ang manalipod ninyo?

¹⁶ Mitubag si Shadrak, Mesak ug Abednego: “Hari Nabucodonosor, dili na kinahanglang motubag mi. ¹⁷ Kon momando ka nga sunogon mi, ang Diyos nga among gialagaran manalipod namo. ¹⁸ Apan bisag dili, angay nimong mahibaloan nga dili mi mo-

alagad sa imong mga dios, ni moampo sa imong estatuwang bulawan.”

¹⁹ Namula si Nabucodonosor samtang iyang gisud-ong si Shadrak, Mesak ug Abednego. Misugo siya sa paghaling ug kalayo nga mas init pa kaayo kay sa naandan. ²⁰ Dayon gipakuha niya ang labing kusgan niyang mga sundalo nga mogapos ni Shadrak, Mesak ug Abednego ug mosugnod nila sa nagdilaab nga kalayo. ²¹ Dihadiha gigapos sila ug gibanlod sa nagdilaab nga kalayo uban ang ilang kalo, sapatos ug mga bisti kay dinalian man kaayo nga gugo sa hari. ²² Nagsiga pag-ayo ang kalayo, gani ang mga tawo nga milabay ni Shadrak, Mesak ug Abednego nalamon pag-apil. ²³ Ang tulo nga maa-yong pagkagapos didto gyod mahimuntog taliwala sa mga baga. ²⁴ Apan naglakawlakaw sila sa kalayo nga nanag-awit sa himaya sa Ginoo. ²⁵ Mibarog si Azarias ug nangadye sa kusog nga tingog:

²⁶ “Dayegon ka ug angayang himayaon, O Ginoo, Diyos sa among katigulangan! Himayaon ang imong ngalan hangtod sa kahangtoran!

²⁷ Ikaw ang kaangayan;

Walay buling ang imong binuhatan; ang imong pamaagi may katarangan. Ikaw matuod nga hukmanan.

- ²⁸ Makataranganon tinuod ang imong hukom paghatag ug kadaot kanamo ug sa Jerusalem, ang Balaang Dakbayan sa among katigulangan. Ang imong giubhat nagsubay sa kamatuoran ug kaangayan isip silot sa among kasaypanan.

²⁹ Nakasala mi ug mipahilayo kanimo.

lang magpabilin nga matinud-anon sa iyang Ginoo.

Sa 3:7-18, si Daniel nagpunting unsa gyod ang angay nga kinaiya sa usa ka magtotoo: Ang pag-salig sa tabang sa Ginoo nga makahimo sa tanan; hinuon, magmaangohon usab nga ang Ginoo dili obligado paghimog katingalahan nga kaluwasan.

Ang kasaypanan adtong wala nakaila sa tinuod nga Ginoo mao ang gihatagan dinhi ug pagtagad: Nagsimba sila sa mga patay nga butang. Ang bu-lawan mao ang mipuli sa lugar sa usa ka diosdios (ang usa ka estatwa nga 30 metros ang gitas-on bale ug dako na kaayo nga bahandi, apan walay kinabuhi). Kining maong

mga diosdios dili mosulti ug walay kinabuhi, apan ang mga maalamong tawo nagluhod atubangan ini. Lahi ni sa usa ka buhi nga Ginoo nga nakadungog sa iyang matinumanon nga katawhan, ug nagluwas nila.

Ang mga diosdios wala masayod kinsa ang nagsimba nila ug dili kini makatubag (ang dagkong kalayo mipatay sa mga sundalong Kaldeo).

- ²⁸. Ang pag-ampo ni Daniel nagtudlo sa gilutos nga mga Judio unsay isulti ngadto sa Ginoo: “Ginoo, hinumdomi ang imong mga saad ug kalimti ang among mga sala. Kaluy-iang imong ubos nga katawhan ug luwasa mi.”

Bug-at kaayo ang among kasaypanan. Wala mi maminaw sa imong kasugoan.³⁰ Wala mi mosunod nila ni motuman sa tanan mong gimando alang sa among kabulahanan.

³¹ Ang tanang kadaot nga imong gipahamtang kanamo ug ang tanan mong gibuhat kanamo, ang tanan imong gipahamtang sumala sa imong makiangayong hukom.

³² Gitugyan mo kami sa mga kamot sa among mga kaaway, mga tawong wala motoog balaod ug walay puangod; sa kamot sa hari nga tikasan, ang labing bangis sa tibuk kalibotan.

³³ Karong adlawa, dili mi makabukas sa among baba. Ang kaulaw ug katingi mitaban namo nga nag-alagad ug nagsimba nimo.

³⁴ Ayaw mi pasagdi bisan kanus-a; ayaw isalikway ang kasabotan tungod sa imong Ngalan.

³⁵ Ayaw itungina namo ang imong kalooy, tungod ni Abraham, imong higala, ni Isaac, imong sulugoon, ni Israel, ang imong balaan.³⁶ Nanaad ka nga imo siyang padaghanon sama sa mga bitoon sa kalangitan ug sa mga balas sa kabaybayanon.

³⁷ Ginoo, sud-onga, nahimo mi karon nga labing gamay sa tanang nasod sa tibuk kalibotan. Naulawan mi tungod sa among kasaypanan,

³⁸ Karong panahona, nawad-an mig hari, manulonda, o pangulo. Dili mi makahalad kanimo og halad-sinunog, pag-antos ug insenso. Wala mi sa dapit diin makahatag mi nimo sa unang abot sa among mga tanom, aron malooy ka namo.

³⁹ Kon mohalad mi sa among kaugalingon nga mahinulsolon ug mapaubsanon, imo unta ming dawaton⁴⁰ labaw kay sa mga baka ug mga torong karnero isip halad-sinunog ug sa kaliboan nga mga piniling karnero.

Madawat unta namo ang imong panalangin. Sayod mi nga ang masaligon nimo dili gyod makawang.

⁴¹ Karon, moalagad mi nimo sa tibuk namong kasingkasing. Mahadlok na ming moatubang nimo.⁴² Ayaw mi pasagdi nga pakaulawan, hinonoo, tagda mi sa imong kaayo ug dakong kalooy.⁴³ Ilikay mi sa kadaot. Ihatag kanamo ang himaya sa imong Ngalan, Ginoo.

⁴⁴ Malibog unta ang nanamastamas sa imong mga sulugoon. Tuphon unta sila sa

kaulaw, ug mawad-an sa ilang gahom. Puypoya sila⁴⁵ ug ipakita kanila nga ikaw lang ang Diyos ug Ginoo nga naghari sa tibuk kalibotan.”

• ⁴⁶ Ang mga sulugoon sa hari nga mitambog nila wala mohunong pagsugnod sa kalayo og lana, alkitran, pabilo ug mga sanga sa kahoy.⁴⁷ Mao nga mikaylap ang kalayo hangtod sa baynte singko ka dupa⁴⁸ ug misunog sa mga Kaldeo nga nag-alirong.

⁴⁹ Apan ang anghel sa Ginoo nanaog ug mitupad kang Azarias ug mga kauban. Iyang giabog ang kalayo gawas sa pogon ug gihuyop.⁵⁰ Miabot ang kabugnaw nga sama sa hangin ug gabon. Ang kalayo dili makadulot nila o makasakit nila.

⁵¹ Ang tulo nagdungan pag-awit, paghimaya ug pagdayeg sa Diyos samtang diha sila sa pogon, sa pag-ingon:

⁵² “Dayegon ka, Ginoo, Diyos sa among katigulangan; himayaon ug simbahan hangtod sa kahangtoran.

Dayegon ang imong balaan ug mahimayaong ngalan, awiton ug simbahan hangtod sa kahangtoran.

⁵³ Dayegon ka diha sa templo sa imong balaang himaya, awiton ug simbahan hangtod sa kahangtoran.

⁵⁴ Dayegon ka diha sa trono sa imong gingharian, awiton ug simbahan hangtod sa kahangtoran.

⁵⁵ Dayegon ka nga nagsuhid sa kailadman, ikaw nga nahimutang ibabaw sa kerubin, himayaon ug simbahan hangtod sa kahangtoran.

⁵⁶ Dayegon ka sa halapad nga kalangitan, himayaon ug simbahan hangtod sa kahangtoran.

⁵⁷ Kamong tanang gibuhat sa Ginoo dayega siya, maghimaya, magsimba mo niya hangtod sa kahangtoran.

⁵⁸ Mga anghel sa Ginoo, magdayeg mo niya, bulahana ug himayaa siya hangtod sa kahangtoran.

⁵⁹ Kalangitan, dayega ang Ginoo, himayaa ug simbaha siya hangtod sa kahangtoran.

⁶⁰ Katubigan ibabaw sa kalangitan, dayega ang Ginoo, himayaa ug simbaha siya hangtod sa kahangtoran.

⁶¹ Ang tanang mga gahom sa Ginoo, dayega ang Ginoo, himayaa ug simbaha siya hangtod sa kahangtoran.

⁶² Adlaw ug bitoon, himayaa ug simbaha

• 46. Bisan kon naghimo og milagro ang Ginoo ining maong sugilanon, ang kasaysayan nagsulat nga daghang martir wala makaikyas sa kamatayan. Sumala sa sulat sa Hebreo 11:39, ang maong mga martir wala tugti nga makakita sa katunungan sa mga saad sa Ginoo: Gitagana sila sa Ginoo alang sa mas

maayo nga padulongan human sa ilang kamatayan. Ug busa, si Daniel nahisama sa mga magtotoo nga, sa matag karon ug unya, mobutang sa pagsalig diha sa mga walay kibo nga katawhan o sa mabudhion nga gahom. Si Daniel nagmakuli pagbuhat adtong gipanghimaraot sa Ginoo.

ang Ginoo hangtod sa kahangtoran. ⁶³ Kabi-tonaan sa langit, himayaa ug simbaha ang Ginoo hangtod sa kahangtoran.

⁶⁴ Ulan ug yamog, himayaa ug simbaha siya hangtod sa kahangtoran. ⁶⁵ Tanang kahanginan, himayaa ug simbaha siya hangtod sa kahangtoran.

⁶⁶ Kalayo ug init, himayaa ug simbaha siya hangtod sa kahangtoran. ⁶⁷ Kabugnaw ug yelo, himayaa ug simbaha siya hangtod sa kahangtoran.

⁶⁸ Yamog ug Yelo, himayaa ug simbaha siya hangtod sa kahangtoran. ⁶⁹ Yelo ug kabugnaw, himayaa ug simbaha siya hangtod sa kahangtoran.

⁷⁰ Yelo ug niyebe, himayaa ug simbaha siya hangtod sa kahangtoran. ⁷¹ Mga adlaw ug gabii, himayaa ug simbaha siya hangtod sa kahangtoran.

⁷² Kahayag ug kangitngit, himayaa ug simbaha siya hangtod sa kahangtoran.

⁷³ Mga kilat ug kapanganoran, himayaa ug simbaha siya hangtod sa kahangtoran.

⁷⁴ Kalibotan, himayaa ug simbaha siya hangtod sa kahangtoran.

⁷⁵ Kabukiran ug kabungtoran, himayaa ug simbaha siya hangtod sa kahangtoran.

⁷⁶ Ang tanang migitib sa kalibotan, himayaa ug simbaha siya hangtod sa kahangtoran.

⁷⁷ Mga tinubdan sa tubig, himayaa ug simbaha siya hangtod sa kahangtoran.

⁷⁸ Kadagatan ug kasapaan, himayaa ug simbaha siya hangtod sa kahangtoran.

⁷⁹ Mga balyena ug kaisdaan, himayaa ug simbaha siya hangtod sa kahangtoran. ⁸⁰ Tanang langgam sa langit, himayaa ug simbaha siya hangtod sa kahangtoran.

⁸¹ Mga mananap nga ihalas ug tanod, himayaa ug simbaha siya hangtod sa kahangtoran.

⁸² Mga anak sa mga lalaki, himayaa ug simbaha siya hangtod sa kahangtoran.

⁸³ Israel, himayaa ug simbaha siya hangtod sa kahangtoran.

⁸⁴ Kaparian sa Ginoo, himayaa ug simbaha siya hangtod sa kahangtoran.

⁸⁵ Mga alagad sa Ginoo, himayaa ug simbaha siya hangtod sa kahangtoran.

⁸⁶ Mga espiritu ug kalag sa mga tarong, himayaa ug simbaha siya hangtod sa kahangtoran.

⁸⁷ Mga lalaking balaan ug mapaubsanon, himayaa ug simbaha siya hangtod sa kahangtoran.

⁸⁸ Ananias, Azarias ug Misael, panalangi ng Ginoo: himayaa ug simbaha siya hangtod sa kahangtoran.

Kay iya tang gihukad sa lubnganan; giluwat sa kamot sa kamatayon; gipaling-kawas sa pogan sa nagdilaab nga kalayo, ug gipahilayo sa taliwala sa kalayo.

⁸⁹ Pasalamati ang Ginoo, kay siya maayo ug ang iyang kalooy walay kataposan.

⁹⁰ Ang tanang mosimba sa Ginoo, panalangini ang Ginoo sa mga Ginoo, himayaa ug ampoi siya kay ang iyang kalooy walay kataposan."

⁹¹ Unya si Hari Nabucodonosor nahibulong pag-ayo ug nangutana sa iyang magtatambag: "Dili ba, gilabay man nato kining tulo sa nagbagang kalayo?" Ug mitubag sila: "Oo, kaayo." ⁹² Matud pa sa hari: "Apan nakakita man lagi ko og upat ka tawo nga naglakawlakaw sa kalayo nga wala gani mangapaso ug ang ikaupat morag dagway sa anak sa mga dios."

⁹³ Si Nabucodonosor miduol sa nagdilaab nga kalayo ug miingon: "Shadrak, Mesak ug Abednego, mga alagad sa labing taas nga Diyos, dali mo diri." Ug nanggawas sila sa kalayo.

⁹⁴ Ang mga tinugyanan, mga gobernador ug mga magtatambag miduol aron susihon sila: ang kalayo wala makaunsa sa ilang lawas; wala mapagod ang ilang buhok; wala masunog ang ilang karsones, ug gani wala sila manimahog aso.

⁹⁵ Mituaw si Nabucodonosor: "Dayegon ang Diyos ni Shadrak, Mesak, ug Abednego nga mipadala sa mga anghel pagluwas sa iyang mga alagad nga misalig niya ug misupak sa sugo sa hari. Gipalabi nila ang pagtugyan sa ilang lawas sa kalayo kay sa pag-alagad ug pagsimba sa laing dios gawas sa ilang Diyos.

⁹⁶ Nagmando ko: ang tanang kaliwat, nasod ug sinultihan nga manamastamas sa Ginoo ni Shadrak, Mesak, ug Abednego patapataon ug ang iyang panimalay bungkagon. Kay wala nay lain pang Ginoo nga makaluwat."

⁹⁷ Ang hari mipasidungog kang Shadrak, Mesak ug Abednego sa lalawigan sa Babilonia.

Ang damgo ni Nabucodonosor ug ang iyang pagkaboang

⁹⁸ Gikan ni Nabucodonosor, ang hari, ngadto sa tibouk katawan, nasod ug kalalakin-an sa tibouk kalibotan bisan unsa ang ilang sinultihan: Kalinaw. ⁹⁹ Ikalipay kog dako ang pagpahibalo ninyo sa mga timailhan ug kahibulongan nga gihimo kanako sa Labing Halangdon nga Diyos:

¹⁰⁰ Pagkadagko sa iyang timailhan, pagkangilngig sa iyang kahibulongan! Ang iyang gingharian walay kataposan, Ang iyang pagmando hangtod sa kahangtoran.

4 ¹ Ako, si Nabucodonosor, nagmalina-won sa akong balay ug nagmalipayon sa akong palasyo, hangtod nga ang usa ka damgo mitay-og nako. ² Ang akong mga

daman samtang naghigda ko, ug talan-awon nga milabay sa akong pangisip nakapaguul nako. ³ Busa, akong gipatawag ang tanang makinaadmanong lalaki sa Babilonia aron hubaron nila ang kahulogan sa akong damgo.

⁴ Ang mga makinaadmanong lalaki, ang manalagna ug ang nagtuon sa mga bitoon nanganha. Ako silang gisuginlan sa akong damgo, apan dili sila makahubad. ⁵ Mao nga mianha nako si Daniel – gihinganlan na siya karon og Beltesazar, ang ngalan sa akong dios. Kay ang Balaang Diyos naa niya. Giingon ko ini pagsugilon ang akong damgo: ⁶ “Beltesazar, ang hawod sa mga makinaadmanong lalaki, nasayod ko nga naa nimo ang espiritu sa Balaang Diyos ug nga walay tinago nga lisod alang kanimo. Susiha ang akong damgo ug hubara ang iyang kahulogan.

⁷ Mao kini ang mga damgo samtang naghigda ko. Dihang dakong kahoy nga nagbarog taliwala sa kalibotan.

⁸ Mitubo ang kahoy ug mitaas hangtod nga misangko sa langit. Ang iyang mga sanga makita sa tanang bahin sa kalibotan.

⁹ Ambongan ang iyang dahon ug daghan ang iyang bunga. Gani ang tanan makakaon man ini. Kaniya mipasilong ang mga hayop sa kaumahan. Ang kalanggaman sa langit kaniya nagsalag. Ang tanang butang nga may kinabuhi diha niya nagpakabuhi.

¹⁰ Gisud-ong ko ang sulod sa maong talan-awon dihag usa ka mabinantayon, usa ka balaan, mikunsad gikan sa langit.

¹¹ Misinggit siyag kusog: Putla ang kahoy lakip ang iyang mga sanga. Huboi siya sa iyang kadhonan ug ilabay ang iyang mga bunga. Papahawaa ang tanang hayop nga nagpasilong niya ug palupara ang mga langgam. ¹² Apan ibilin sa yuta ang tuod ug ang mga gamot nga binugkosan sa puthaw ug tumbaga sa balili sa kaumahan.

Mabasa unta siya sa yamog gikan sa langit ug maningaon sa balili uban sa mga hayop. ¹³ Sa pito ka higayon mailisan unta og kasingkasing sa mananap ang iyang tawhanong kasingkasing.

¹⁴ Mao kini ang hukom nga gipakanaog sa mga magbalantay; ang pangutana nga gitubag sa mga balaan aron ang tanan nga buhing butang masayod nga ang Labing Halangdon mas habog pa kay sa bisan unsang tawhanong awtoridad. Manghatag siya og gahom sa kaangyan ug iyang ipataas ang nagpaubos.

¹⁵ Mao ni ang akong damgo, ako, si Hari Nabucodonosor. Ikaw, Beltesazar, hubara ni, podsan man nga walay bisan usa sa akong gingharian nga makasulti kanako sa kahulogan sa akong damgo. Apan makahimo ka, kay ang espiritu sa Balaang Diyos naa nimo.

¹⁶ Unya si Daniel, nga ginganlag Beltesazar nakugang og makadiyot ug nagmagul-anon. Matud pa sa hari: “Beltesazar, unsa may imong nakita sa damgo ug unsa may nakapamasulob-on nimo?” Mitubag sa Beltesazar: ¹⁷ “Kamahalan, alang unta kining damgo sa imong mga kaaway ug sila unta ang natungon ini!

¹⁸ Ang imong nakit-ang kahoy nga lig-on nga mitubo sangko sa langit ug makita sa tibuok kalibotan; nga may ambongang dahon ug puno sa mga bunga nga makabusog sa tanan; nga gipasilongan sa mga hayop sa kaumahan ug gisalagan sa kalanggaman, ¹⁹ ikaw, o Hari, kansang gahom miabot sa kapunawpunawan, kansang gingharian naglangkob sa tibuok kalibotan.

²⁰ Kabahin sa nakit-an sa hari: ang mabinantayon, ang balaan nga mikanaog gikan sa langit ug miingon: Putla ang kahoy; daota siya, apan ibilin ang iyang tuod ug ang mga gamot nga binugkosan sa puthaw ug tumbaga, diha sa balili sa uma; mabasa unta siya sa yamog gikan sa langit ug makig-ambit sa kinabuhi sa mga hayop sa kaumahan sa pito ka higayon, ²¹ ako ni karong ipadayag kanimo.

Mao kini ang pagbuot sa Labing Halangdon mahitungod sa hari, akong ginoo. ²² Ipahilayo ka sa katawhan ug papuy-on uban sa mga mananap sa kaumahan. Mokaon ka og sagbot sama sa baka ug mabasa ka sa yamog gikan sa langit. Kini ang mahitabo nimo sa pito ka higayon hangtod nga imong kalawaton nga ang Labing Halangdon maoy labing dako ug gamhanan ug nga ang tanang gahom naggikan niya. Siya ang magbuot kinsay iyang tagaan.

²³ Ang sugo pagbilin sa tuod ug sa mga gamot nagkahulogan nga imong makuha pagbalik ang imong gingharian sa higayon nga modawat ka na nga ang tanang gahom naggikan sa langit. ²⁴ Hinaot unta nga dawaton sa hari kining akong tambag: papasa ang imong mga sala pinaagi sa mga buhat sa kaangyan; ang imong kadaotan sa pagpakita og kalooy sa mga kabos. (Unya tingaleg madugaydugay ang imong kabuhong).

²⁵ Kining tanan nahitabo kang Hari Nabucodonosor. ²⁶ Human sa dose ka bulan, samtang naglakaw siya sa atop sa palasyo, ²⁷ miingon ang hari: “Dili ba, mao man kini ang bantogang Babilonia nga akong natukod sa kusog sa kaugalingon kong gahom, ang akong harianong puloy-anan alang sa himaya sa akong kamahalan?”

²⁸ Samtang nagsulti ini ang hari dihag usa ka tingog gikan sa langit:

“Sultihan ko ikaw, Hari Nabucodonosor, ang imong gingharian natapos na. ²⁹ Abugon

ka layo sa katawhan ug papuy-on uban sa mga hayop sa uma ug mokaog sagbot sama sa baka. Mahitabo kini sa makapito hangtod nga imong madawat nga ang Labing Gamhanan mao ra ang Labing Bantogan ug gikan ra niya ang tanang gahom.”

³⁰ Kining tanan nahitabo dayon. Si Nabucodonosor gipalayas layo sa katawhan. Naningon siya uban sa baka ug ang iyang lawas nabasa sa yamog gikan sa langit. Hangtod gani nga ang iyang buhok nahisama na sa balhibo sa agila ug ang iyang kuko, sa kuko sa langgam.

³¹ Pagkahuman, ako, si Nabucodonosor, miyahat sa langit ug gibalikan sa akong panimuot. Busa, midayeg ko sa kahitas-an:

Dayegon ug himayaon siya nga nagpuyo hangtod sa kahangtoran, kansang paghari molungtad, ug kansang gingharian magpabilin sa tanang kaliwatan.

³² Ang tanang molupyo sa kalibotan nagatubang niya nga iyang gipakasama sa mga atitod. Nagbuhat siya sa buot niyang buhaton uban sa kasundalohan sa langit ug sa nagpuyo sa yuta. Walay makapugong o makapangutana niya sa iyang gibuhat.

³³ Adtong higayona, mibalik kanako ang akong maayong pangisip. Nakuha ko pagbalik ang akong trono ug misugod na pod ako pagmando alang sa himaya sa akong gingharian. Ang akong magtatambag ug ang mga dagkong tawo midawat nako ug ilang gibalik kanako ang akong trono. Mas dako ang gahom nga gihatag kanako.

³⁴ Ug karon, ako, si Nabucodonosor, nagdayeg, nagsimba ug naghimaya sa Hari sa Langit. Ang tanan niyang binuhatan matuod, ang tanan niyang paagi makiangayon. Nasayod siya unsaon pagpaubos sa buot magpataas.

Ang salo-salo ni Belsasar

5 *¹ Si Hari Belsasar nagpahikay ug dako kaayo. Mitambong ang kalibohan niya ka dagkong tawo ug nakig-inom sila uban niya. ² Sa iyang kahubog, mimando siya nga ang bulawan ug plata nga mga sudlanan nga gikuha sa iyang amahan, si Nabucodonosor, dad-on kaniya aron siya ug

ang iyang dagkong tawo, mga asawa ug puyopuyo makainom niini. ³ Ang bulawan ug plata nga imnanan gipakuha sa templo sa Ginoo. Mao ni ang gigamit sa hari, sa mga dagkong tawo, sa mga asawa ug puyopuyo. ⁴ Samtang nanginom sila og alak, ilang gihimaya ang dios sa bulawan ug plata, sa tumbaga ug puthaw, sa kahoy ug bato.

⁵ Dihadiha migawas ang mga tudlo sa lalaki atbang sa butanganan og suga ug misulat sa bongbong sa palasyo sa hari. Ang hari naluspad samtang naglantaw sa kamot nga nagsulat. ⁶ Hilabihan ang iyang kahadlok nga ang iyang mga tuhod mikurog. Natumba siya.

⁷ Misinggit siya nga nagtawag sa iyang mga tigbarang ug manalagnang Kaldeo. “Ang makabasa ining gisulat ug makasulti kanako sa kahulogan,” matud pa niya sa mga lalaki nga makinaadmanon sa Babilonia, “bistihan og pulapula, sul-oban og bulawang kwentas, ug himoong ikatulo nga kinatas-ang pangulo sa akong gingharian.”

⁸ Ang tanang mga maayong-laki sa hari nanganha apan walay bisan usa nga nakabasa ni nakahulad sa sinulat. ⁹ Nahadlok og maayo si Hari Belsasar ug misamot siya kaluspad. Ang iyang mga makinaadmanon nahadlok usab ug nangalibog.

¹⁰ Pagkadungog sa rayna sa tingog sa hari ug sa iyang mga sagabay nga hawod, misulod siya sa ilang gisalosaloan ug miingon: “Mabuhi ka sa dugayng panahon, o Hari! Ayaw kahadlok ug kaluspad. ¹¹ Dinhi sa imong gingharian dunay usa ka tawo nga giubanan sa espiritu sa balaang Diyos.

• **5.1** Kining maong sugilanon mahimong tawon: ang silot sa mga pagpamastamas sa balaan. Kining mga pulonga naghisgot sa mahitabo adtong magbugalbugal sa Ginoo:

- Moabot ang kataposan nga dili na nila mauswag;
  - ang kamatuoran nga wala silay gibuhat nga tarong sa tibuk nilang kinabuhi;
  - mawagtang sila ug ang ilang mga trabaho.
- Ang Biblia nasayod nga ang Ginoo nagpa-dayag sa iyang kaugalingon, dili lang sa mga

panghitabo nga nagpakita sa iyang kaayo, apan sa mga panghitabo pod nga klarong nagtimaan nga naay Diyos nga nagpahamtang sa hustisya. Sa makadaghan, kadtong magbugalbugal sa Ginoo naigo sa mga dimalas nga miabot tungod sa ilang kagahig ulo.

Ang nagsulat ining mga kapitulo ha wala kaayo magtagad sa makasaysayanong kamatuoran sa maong panahon nga ilang gipuy-an. Si Ciro mao ang mibuntog sa Babilonia. Si Belsasar namatay ug gisundan ni Dario.

Nahibaloan nga may gahom siya sa pagtag-an ug kaalam nga sama sa dios sa panahon sa imong amahan. Gani gihimo man siyang pangulo sa mga salamangkero, ug manalagna sa imong amahan, si Hari Nabucodonosor. ¹² Si Daniel nga ginganlag Beltesazar, mahibalong mohubad sa damgo ug tigmo, ug mosulbad sa mga lisod nga suliran. Ipatawag si Daniel ug siya ray mahibalo pag-sulti kanimo sa kahulogan sa gisulat.

¹³ Gikuha si Daniel ug gisukot dayon sa hari: “Ikaw ba si Daniel, ang usa sa mga binihag gikan sa Juda?” ¹⁴ Nakabalita ko nga duna kay sama sa kaalam sa mga dios, nga duna kay panglantaw ug talagsaong kinaadman. ¹⁵ Ang mga maayong-laki ug manalagna gidala na dinhi apan walay usa nila nga makabasa ug makahubad sa gisulat. ¹⁶ Nakabalita ko nga makahubad ka ug makasulti bahin ini. Kon imo ning mahimo, bistihan ka og pulapula, kwentasan og bulawan ug itudlo nga ikatulong hawod sa akong gingharian.

¹⁷ Mitubag si Daniel: “Anha lang nimo kanang imong mga gasa o ihatag ba hinoon nimo sa lain. Ako gihapong basahon ug isulti ang mga sinulat.

¹⁸ Ang Ginoo sa Kahitas-an mihatag sa imong amahan, si Nabucodonosor, og kaharian ug dakong gingharian.

¹⁹ Tungod sa kadako sa gihatag sa Ginoo, gikahadlok an siya sa kanasoran ug katawhan sa tanang pinulongan. Naggunit siya sa kinabuhi ug kamatayon sa tanan. Iyang ipataas o ipaubos si bisan kinsa nga iyang magustohan. ²⁰ Apan dihang midako ang iyang ulo, gihubon siya sa tanan niyang gahom. ²¹ Nakulangkulang ug gipahilayo sa tawo. Miipon siya sa idlas nga mga asno ug mikaog sagbot sama sa mga baka ug natumog ang iyang lawas sa yamog gikan sa langit. Gibalikan siya sa iyang maayong panimuot pag-ila niya nga ang Ginoo sa Kahitas-an maoy nagmando sa gingharian sa katawhan ug motudlo sa ganahan niyang maghari. ²² Apan ikaw Belsasar nga iyang anak wala ka magpaubos sa imong kaugalingon. ²³ Misukol ka sa Ginoo sa langit. Ikaw ug ang imong mga hawod, ang imong mga asawa ug puypuyo mibulingbuling sa mga imahen nga gikuha sa

templo. Naghimaya ka sa mga dios-dios nga hinimo sa bulawan ug plata, sa tumbaga, puthaw ug bato. Apan sayod ka nga dili sila makadungog ni makasabot. Wala ka mohimaya sa Diyos nga may gahom sa imong kinabuhi ug sa tanan mong kabtangan. ²⁴ Busa, iyang gipadala ang kamot pagsulat: ²⁵ MENE, MENE, TEKEL, PARSIN. Nia ang kahulogan: ²⁶ MENE, giihap sa Diyos ang imong mga adlaw isip hari ug may kataposan kini; ²⁷ TEKEL, gitimbang ka apan nakita nga may kakulangan; ²⁸ PARSIN, ang imong gingharian gitunga, ang usa gihatag sa mga Medo ug ang pikas sa mga Perso.”

²⁹ Sa mando ni Belsasar, gibistihan si Daniel og pulapula, gihatagan og bulawang kwentas aron isul-ob sa iyang liog ug gihimong ikatulong labing dako sa iyang gingharian. ³⁰ Hinoon anang gabhiona, ang hari sa mga Kaldeo gipatay.

6 ¹ Sa pangidaron nga saysentayeh-dos anyos, mipuli si Dario, ang Medo, sa gingharian.

Gihulog si Daniel sa halwa sa mga liyon

² Mitudlo si Dario og syentobaynte ka tinugyanan alang sa mga lalawigan nga sakop niya. Adto sila manubag sa tulo ka admistrador. Usa ini mao si Daniel. Ang tuyo mao ang pagpanalipod sa hari. ³ Tungod sa talagsaong espiritu nga diha niya, si Daniel milabaw sa tanang admistrador ug tinugyanan. Nakahunahuna ang hari paghatag niya og gahom sa tibukong gingharian ⁴ apan nasilag ang ubang admistrador ug tinugyanan. Naghunahuna sila unsang kasaypanana ang ilang itumotumo kang Daniel aron masilag niya ang hari. Tungod sa iyang kamatinud-anon sa tanan niyang gimbuhaton wala silay nakitang kasaypanan nga iyang nabuhat. ⁵ Sa kataposan nakahukom sila: “Wala gyod tay makita nga salaod nga atong ikapasangil ni Daniel, gawas sa butang nga may kalabotan sa iyang Diyos.”

⁶ Ang mga admistrador ug tinugyanan nagkahugpong ug miadto sila sa hari nga nagkanayon: “Mabuhi ka, o Hari Dario! ⁷ Ang mga admistrador, magtatambag ug mga gobernador nagkasabot nga ang hari mopakanaog og usa ka kasugon nga ang

moampo ug mangayo ug kaayohan sa dios o sa tawo sulod sa traynta ka adlaw, gawas nimo, o hari, itambog sa halwa sa liyon.

⁸ Karon, himoa dayon ang maong kasugoan ug pirmahi aron dili na mausbang o mailisan sumala sa balaod sa Medo-Persa. ⁹ Gipasulat ni Hari Dario ang pagdili ug gipakanaog niya aron mahimong balaod.

¹⁰ Bisan pa sa pagkadungog ni Daniel sa bag-ong balaod nagpadayon siya pag-ampo sa makatulo sa usa ka adlaw sa iyang lawak nga nag-atubang sa Jerusalem. Nagmapa-salamaton siya sa Diyos. ¹¹ Apan gipanid-an siya sa kadagkoan ug hikit-an nga si Daniel nagluhod nga nag-ampo. Nangayo siya ug panabang sa Diyos. ¹² Ang maong mga tawo nangadto sa hari ug mipahinumdom niya mahitungod sa balaod: “O hari, wala ka ba magpagawas ug balaod nga ang tawo nga moampo o mangayog pakitabang sa laing dios o tawo gawas nimo itambog sa halwa sa mga liyon?”

Mitubag ang hari: “Oo, ug ang maong balaod magpadayon. Sumala sa mga balaod sa Medo-Persa dili kini mausbang o mailisan.”

¹³ Nilá pa: “Apan ang Judiong binihag, si Daniel, wala maminaw nimo ni motuman sa imong balaod. Makatulo sa usa ka adlaw nangadye siya sa laing dios gawas nimo.”

¹⁴ Sa dakong kaguol tungod sa iyang nadungog, nakahukom ang hari pagtabang ni Daniel. Nangingkamot siya hangtod sa kahaponon aron lang maluwas si Daniel.

¹⁵ Apan ang mga tawo nagbalikbalik kaniya nga namugos: “Timan-i, o hari, nga ubos sa balaod sa Medo-Persa, ang tanang kasugoan o pagdili nga gikan sa hari dili na mausbang.”

¹⁶ Wala nay laing mahimo ang hari gawas sa pagtugyan ni Daniel sa mga liyon. Miingon ang hari: “Hinaot unta nga panalipdan ka sa imong Diyos nga imong gialagaran.”

¹⁷ Ang baba sa halwa gitakpan og bato ug gitimbrihan sa singsing sa hari ug sa iyang kadagkoan aron dili na mausbang ang kahimtang ni Daniel. ¹⁸ Sa pag-uli niya sa iyang palasyo gidid-an niya ang iyang kaugalingon sa kalan-on ug kalingawan. Milabay ang kagabhion nga wala gani siya makatagpilar. ¹⁹ Sayo sa buntag mibangon siya ug miyuhot sa halwa sa mga liyon. ²⁰ Iya dayong gitawag si Daniel sa usa ka tingog nga masulob-on: “Daniel, alagad sa Diyos, nanalipod ba nimo sa mga liyon ang Diyos?”

²¹ Mitubag si Daniel, “Mabuhi ka sa dugay nga panahon, o hari! ²² Ang akong Diyos nagpadalag anghel nga mitak-om sa baba sa mga liyon aron dili ko kahilabtan. Gibuhat kana sa Diyos kay wala koy kasaypanan. Ug wala ko makasala kanimo, o hari.”

²³ Nalipay pag-ayo ang hari sa pang-hitabo ug iyang gipagawas si Daniel. Wala siyay samad kay misalig man siya sa Diyos.

²⁴ Sa mando sa hari, ang mga tawo nga mipasangil kang Daniel gibalhog sa halwa sa mga liyon lakip ang ilang mga asawa ug kabataan. Wala pa gani sila maabot sa ubos, gisugat na sa mga bangis nga liyon ug gikuniskunis.

²⁵ Nagsulat si Hari Dario sa kanasoran ug sa tanang katawhan sa nagkalainlaing sinultihan: “Ang panagdait maanaa ninyo!

²⁶ Nagsugo ko nga sa tibuok kong gingharian nga ang katawhan kinahanglang mosimba ug magmahadlok on sa Diyos ni Daniel!

“Kay siya ang Buhing Diyos, sa kanunay siya andam moantog; ang iyang gingharian dili mapupos, ang iyang kaharian walay pagkatapos.

²⁷ Siya ang kagawasan ug kaluwasan; Nagbuhat siyag timailhan ug kahibu-longan

Madidto sa langit o dinhi sa kayutaan.

Sa kaluwasan si Daniel nakaangkon sa ngipon ug kuko sa bangis nga liyon.”

²⁸ Si Daniel nagmalamboon kaayo sa pamunoan ni Dario ug ni Ciro nga Persa.

Talan-awon sa upat ka gingharian

7 ¹ Sa unang tuing nga si Hari Belsasar ang nagdamo sa Babilonia, nagdamgo si Daniel. Samtang natulog siya, dihay mga talan-awon sa iyang hunahuna. Pagmata niya iyang gisulat ang damgo. Mao kini ang sugilanon:

² Matud pa ni Daniel: “Nakita ko ang mosunod, sa akong talan-awon: ang upat ka hangin sa langit mikuskuso sa dakong dagat. ³ Nanggawas sa dagat ang upat kadagko ug nagkalainlaing mananap.

⁴ Ang nag-una susama sa liyon ug may pako sa agila. Paglantaw ko, nangagisi ang iyang mga pako. Naalsa siya gikan sa yuta ug mibarog sama sa usa ka tawo nga gigahinan og kasingkasing sa tawo. ⁵ Ang ikaduha sama sa hayop nga ingog oso. Giisa kini sa usa ka tiil ug may tulo ka gusok sa iyang baba nga gitaliwad-an sa mga ngipon unya giingnan: Lakaw, habhab og daghang unod. ⁶ Sa akong pagpadayon og tan-aw akong nakita ang laing mananap nga sama sa tigre nga may upat ka pako sa iyang bukobuko; may upat ka ulo, ug gamhanan kaayo.

⁷ Nagpadayon kog aninaw sa akong talan-awon sa kagabhion. Akong nakita ang ikaupat nga mananap nga makalilisang ug may talagsaong kusog. Dagko ug puthaw ang iyang ngipon. Mokaon ug modugmok sa tanan. Ang tanan nga iyang agian mabung-kag. Lahi kini sa ubang mga mananap nga nag-una. May napulo siya ka sungay.

⁸ Nagtan-aw ko sa iyang mga sungay dihang may gamay nga sungay nga mituyhakaw sa tunga. Ang nag-unang tulo ka sungay

nangahulog. Ang iyang mga mata sama sa mata sa tawo. Ang iyang baba nagsulti ug mga hilas.”

Ang anak sa tawo

⁹ Akong gitan-aw ug nakita ko kining mosunod:

Dihay mga trono nga nahimutang sa iyang dapit ug dihay Tigulang Kaayo nga milingkod. Nagsul-ob siya og kupo nga puti. Ang iyang buhok sama sa balahibo sa karnero nga linabhan. Ang iyang trono sama sa nagdilaab nga kalayo nga may nagbagang siga. ¹⁰ Migawas ang sapa nga kalayo ug midagayday sa iyang atubangan. Kalibon ang mialagad niya ug miatubang niya ang dakong pundok sa katawhan.

Nanglingkod ang mga tawo sa hukuman ug mibukas sa ilang libro. ¹¹ Samtang gihandom nako ang mga hilas nga pulong sa Sungay nga may baba ug mata sa tawo, gipatay ang maong mananap ug ang iyang lawas gilabay sa kalayo. ¹² Gikuhaan og gahom ang uban pang mga mananap ug

gipabilin silang buhi hangtod sa ilang gitakdang panahon.

¹³ Mipadayon kog lantaw sa talanawon sa kagabhion:

May sama sa anak sa tawo nga migawas nga naglutaw sa panganod. Ug giatubang niya ang Tigulang Kaayo.

¹⁴ Gahom, dungog ug kaharian ang iyang naangkon ug ang katawhan ug kanasoran sa nagkalainlaing pinulongan mialagad niya. Walay pagkatapos ug dili lumalabay ang iyang gingharian. Dili gyod kini mabungkag.

¹⁵ Ako, si Daniel, nabalaka og dako sa talan-awon nga makalilisang. ¹⁶ Miduol ko sa usa ka tawo nga nagtindog ug ako siyang gisukot sa kahulogan ini. Mitubag siya ug mao kini ang iyang hubad:

¹⁷ “Kining upat ka mananap maoy upat ka hari nga mobarog dinhi sa yuta. ¹⁸ Apan ang mga balaan sa Labing Halangdon maoy makadawat sa gingharian nga dili matapos.”

¹⁹ Nagpakisayod pa gihapon ko sa ikaupat ka mananap nga lahi sa uban ug hilabihan ka makalilisang. Kay may puthawng ngipon kini ug tumbagag kuko nga mokuniskunis sa iyang kalan-on ug modugmok sa iyang tumban. ²⁰ Nagpa-

• **7.9** Ang mosunod nga detalye nga pananawon dunay susama nga unod ug susana nga kahulogan sa panan-awon sa estatwa ni Nabucodonosor (kapitulo 2).

Ang 4 ka mga gingharian nga naghari sa nasod sa mga Judio hangtod sa panahon sa dakong panglutos gipakita sa simbolo sa mga mangtas. Ang mga bersikulo 23-25 nagpunting nga ang ikaupat nga mangtas mao ang gingharian sa Siria, ug ang trompeta nga nag-insulto sa Ginoo mao si hari Antioko Epifanes. Sama sa 2:34 ug 44, gibalita ang usa ka pangilabot sa Ginoo: Taponin ini ang gahom sa manlulutos ug tukoron ang gingharian sa Diyos. Dinhi sa 7:11 ug 7:26, gipahibalo ang hukom sa gahom sa Ginoo. Sa 7:13, ang “anak sa tawo” nagrepresentar sa katawhan sa Israel; siya ang sulogoon sa Diyos, nga naa sa plano sa Ginoo sukad pa sa sinugdan sa kalibotan ug makadawat sa gahom labaw sa tanang nasod sa hustong panahon (7:27).

Sayop ang pagpangita ining maong parapo sa mga panghitabo sa panahon ni Jesus, sama sa gibuhat sa ubang mga tawo. Dili man gani kini kaayo magamit sa atong panahon karon nga daw kita ang sentro sa tanan. Ang tagsulat nga nagsulat adtong grabe ang panglutos sa panahon sa mga Macabeo, nagbalita sa pagtapos sa panglutos ni Antioko (1 Mac 5:55-60), ug sa pag-abot sa gingharian sa Diyos. Kining pamaagi sa pagdugtong, sa usa ka

paghulagway, sa usa ka panghitabo – sama sa usa ka kalingkawasan nga mahitabo sa kataposan sa atong kasaysayan – maoy kasagaran nga makita sa mga libro sa mga propeta. Mao usab ni ang gibuhat ni Jesus sa iyang paghisgot bahin sa kataposan sa Jerusalem (Mc 13).

May sama sa anak sa tawo nga migawas nga naglutaw sa panganod: ang panganod mao ang timaan sa pagkaanaa sa Diyos.

Dihay tigulang kaayo: nagpasabot kini sa Ginoo; ug ang puting buhok mao ang timaan sa iyang kaharianon. Dili nato kalimitan nga ang Diyos walay idad ug naa siya sa talagsaan nga higayon - anaa kanunay sa karon.

“Anak sa Tawo”, nga usa ka tawo (13). Sa sinugdan, kining katingalahan nga tawo nagpasabot sa tibook nga katawhan sa Diyos (b. 27). Apan kon ang Ginoo buot nga mohatag sa tawo sa iyang gingharian, iya gyod ning ihatag sa personal nga pamaagi ngadto sa modelo, ang manluluwas ug pangulo sa tanang katawhan ug sa tanang kalibotan. Si Jesus mao ang tawo (Jn 19:5) o kon sundon nato ang pamaagi sa mga Judio, mao ang anak sa tawo.

Ang anak sa tawo miabot gikan sa diosnong mga panganod, ug busa si Jesus migamit sa pagnagna alang sa iyang kaugalingon aron pagpunting sa iyang diosnong kagikan diha nga ang iyang magsusumbong makakita sa kahuyang sa iyang kahimtang nga tawhanon (Mt 26:64).

kisayod sab ko sa napulo ka sungay sa iyang ulo ug sa tulo ka sungay nga miguho sa taliwala. Lakip ang tulo ka unang sungay nga nangahulog ug ang sungay nga may mga mata ug baba nga hilas kaayo og sinulitihan. Labaw pa kini kadako kay sa ubang mga sungay.

²¹ Nakita nako nga nakiggubat kining sungaya batok sa mga balaan ug midaog siya. ²² Hangtod nga ang Tigulang Kaayo nanaog ug mihatag sa iyang kaangayan alang sa mga balaan sa Kahitas-an. Kini ang tukmang takna sa paghupot sa gingharian.

²³ Unya gisulitihan ko:

• “Ang ikaupat nga mananap mao ang ikaupat nga gingharian sa kalibotan. Lahi ni sa uban kay kini ang mopildi, modugmok ug mobungkag sa yuta.

²⁴ Ang napulo ka sungay mao ang napulo ka hari nga momando sa maong gingharian. Dunay usa nga mobarog human nila ug mobuntog sa tulo ka hari.

²⁵ Mao kini ang hari nga manamastamas sa kahitas-an ug mogukod sa mga balaan sa Kahitas-an. Sulayan niya pagbag-o ang kasaulogan ug mga balaod ug itugyan kaniya ang mga balaan sa usa, duha ug sa tunga nga panahon.

²⁶ Apan moabot ang hukom ug huboan siya sa iyang kaharian. Lumpagon siya ug laglagon. ²⁷ Ang paghari, kaharian ug pagdumala sa tanang gingharian sa kalibotan ihatag sa mga balaan sa Labing Halangdong Diyos kansang gingharian walay kataposan. Ang tanang gingharian moalagad ug moyukbo niya.”

²⁸ Dinhi kutob ang sugilanon. Dako ang akong kabalaka, naluspad ko, ug ako ning gibutang sa akong dughan.

Laing talan-awon bahin kang Hari Antioko

8 • ¹ Sa ikatulo ka tuig sa pagdumala ni Hari Belsasar, ako, si Daniel, duna na poy laing talan-awon. ² Sa maong talan-awon akong nakita ang akong kaugalingon sa Susa, ang kinotahang dakbayan sa lalawigan sa Elam. Namatikdan nako nga didto ko sa sapa sa Ulai.

• 23. Ang mga Judio sa tuig 170-160 dili gyod masayop bahin ining tinago nga paghisgot kang Hari Antioko, ang hari nga molumpag sa 3 ka hari, moinsulto sa Labing Taas ug mogukod sa mga balaan.

... *usa, duha ug ...* (b. 25). Niadtong panahona, mao kini ang pamaagi sa pag-ila sa panahon sa Yawa (ang tulo ug tunga, katunga sa pito – nga mao ang hingpit nga numero).

Ang *mga balaan* mao ang pinili sa Ginoo nga maiyang katawhan. Sukad pa kang Moises, ang katawhang Judio maamgohon na sa pagkabalaan nga katawhan kay gihalad na sila sa Balaang Diyos.

Apan gikan sa panahon ni Daniel hangtod karon, “ang mga balaan” nagpasabot sa bag-

³ Sa akong pagyahat nakita ko ang usa ka laking karnero nga nagbarog sa ngilit sa sapa nga may duha ka tag-as nga sungay apan mas taas ang usa. ⁴ Ang laking karnero nagdagandagan padulong sa kasadpan, sa amihanan ug sa habagatan. Walay mananap nga makasukol ni makatupong sa iyang kakusgan. Nagpatuyang ni sa iyang gihimo ug mihawod pag-ayo.

⁵ Samtang naghunahuna ko, may usa ka laking kanding gikan sa kasadpan nga morag naglupad sa tibuk kalibotan, wala magdapat sa yuta. May dako kining sungay taliwala sa mata. ⁶ Miduol kini sa laking karnero nga may duha ka sungay diha sa ngilit sa sapa. Unya mihasmag sa laking karnero sa tumang kabangis ug kakusgan. ⁷ Nakita ko ang kabangis ug giunsa pagbuntog ini ang laking karnero nga nabalian sa iyang duha ka sungay. Walay nahimo ang laking karnero. Gipahapla kini ug gikuniskunis. Walay usa nga nakaulang.

⁸ Ang laking kanding nahimong bantogan ug gamhanan. Ang iyang taas nga sungay natagak ug sa iyang lugar mipuli ang upat ka sungayng dagko nga nag-atubang sa upat ka suok sa kalangitan. ⁹ May usa nga midako pag-ayo nga nag-atubang sa habagatan ug silangan, sa Tahom nga Yuta.

¹⁰ Miabot sa langit ang kabangis ini ug nagkuha ni og usa ka bahin sa bitoon nga gilabay sa yuta ug giyatakan. ¹¹ Miabot pod ni sa Pangulo sa kasundalohan nga gikuhaan sa walay hunong nga sakripisyo alang kaniya. Nahimong walay pulos ang iyang templo ¹² ug kasundalohan. Gibutang ini ang Tampilasan sa dapit sa sakripisyo ug giitsa sa yuta ang Kamatuoran. Sa tanan ining gibuhat, nagmadaogon ni.

¹³ Unya nadungog ko ang usa ka balaan nga nagtabi ug ang lain nangutana: “Anus-a man matuman ang talan-awon? (Unsaon man ang sakripisyo sa mtag adlaw, ang Tampilasan nga magbulungkag, ang santuwaryong gipasipad-an ug ang sundalong giyatakan?)” ¹⁴ Mitubag siya: kon molabay na ang dos mil tresyentong kagabhion

ang katawhan sa Diyos nga magsugod sa Manluluwas. Ang unang mga Kristiano maamgohon sa ilang pagkabag-ong katawhan sa Diyos, busa, gitawag nila ang ilang kaugalingon nga “mga balaan” (tan-awa ang mga Buhat 9:32).

• **8.1** Pareho ra nga mensahe ang gibalik diha sa mosunod nga Kapitulo. Ang Ginoo moabot sa labing lisod nga yugto sa panlutos. Anaa lay daghang mga detalye nga naghatag og kasigurohan sa mga Judio nga ang tanang panghitabo nga ilang masaksihan nahibaloan na daan sa Ginoo nga nagtudlo sa panahon nga siya moabot aron sa pagluwas.

ug kabuntagon, una pa mabalik ang Templo.”

¹⁵ Samtang nagtan-aw si Daniel sa maong talan-awon ug misulay pagsabot ini, sa wala damha nakita niya ang daw usa ka lalaki. ¹⁶ Nadunggan niya ang tingog sa tawo ibabaw sa sapa sa Ulai nga misinggit: “Gabriel, hubara ang talan-awon sa lalaki.”

¹⁷ Miduol siya sa dapit nga akong nahimutangan. Sa akong kahadlok gitipigan ko ang akong nawong diha nga duol na siya nga misulti: “Anak sa tawo, sabta: kabahin kining talan-awon sa kataposan sa panahon.”

¹⁸ Samtang nagsulti siya nawad-an ko sa panimuot ug nahapla sa yuta. Iya kong gihikap ug gipabarog. ¹⁹ Dayon miingon siya: “Ipakita ko kanimo ang mahitabo kon ang kalagot mohari, kay duol na ang kataposan.”

²⁰ Ang laking karnero nga imong nakit-an nga may duha ka sungay mao ang duha ka hari sa Media ug Persia. ²¹ Ang balhiboon nga laking kanding maoy hari sa Gresya; ang dakong sungay taliwala sa iyang mata mao ang una gyod nga hari; kining sungaya napopo, ²² ug ang upat ka sungay nga minggitib mao ang upat ka gingharian nga mobarog ining nasora. Apan dili ni maka-buntog niya.

²³ Diha nga natapos na ang ilang paghari ug daghan na kaayo ang makasasala, motumaw ang usa ka hari nga walay buot apan abtik. ²⁴ Magakakusgan siya hangtod nga magbuhat og mga butang nga kanhi wala himatikdi.

Bisag unsay iyang buhaton magma-daogon siya; lupigon niya ang mga gamhanan ug ang katawhan sa mga balaan. ²⁵ Manglimbong siyag maayo apan tuhoan lang gihapon sa kadaghanan. Sa ngalan sa panagdait, daghan ang iyang patyon. Gani makigbatok man unya siya sa Prinsipe sa mga prinsipe apan malupig ra siya nga walay tawo nga maapil.

²⁶ Unsay akong gisulti sa talan-awon sa kabuntagon ug kagabhion mahitabo, apan ayawg ipanulti sa lain kay mahitabo ni sa dili madugay.”

²⁷ Ako, si Daniel, nakuyapan ug dugayng nagmasakiton. Unya nangisaykisay aron pag-atubang sa mga kinahanglanon sa hari. Nagpabilin kong mahadlokong ug nagkurog-korog sa maong talan-awon nga wala nako masabti.

Ang pangadye ni Daniel

9 ¹ Sa unang tuig sa paghari ni Dario, anak ni Ahasuerus, nga

Medo, ang hari sa Kaldea, mao kini ang nahitabo:

² Ako, si Daniel, naghunahuna bahin sa mga tuig nga, matud pa sa kasulatan, magpabiling guba ang Jerusalem. Si Yahweh nagsulti bahin sa setenta ka tuig kang Propeta Jeremias. ³ Giatubang ko ang Ginoo ug gihangyo. Nangaliya ko uban ang pag-ampo ug puasa. Nagpenitensiya ko, nagsul-ob og sako ug miyaka sa abo.

⁴ Miampo ko kang Yahweh, akong Diyos, ug mikompisal: “Ginoong Diyos, gamhanan ug angayng kalisangan. Imong gitamdan ang Kasabotan ug gugma sa may gugma ug imong gituman ang kasugoan. ⁵ Nakasala mi. Wala mi magmakiangayon. Misupak mi ug mipahilayo sa imong kasugoan ug mga balaod. ⁶ Wala namo patalinghugi ang imong mga sulugoon ug propeta nga sa imong ngalan misulti sa among mga hari, mga pangulo, katigulangan ug sa mga tawo sa yuta.

⁷ Imoha ang katarongan, o Ginoo, apan kami ang maulawan. Hangtod karong adlaw – kaming taga Juda, mga lumolupyo sa Jerusalem, ang tibuk Israel, duol ug layo, sa tanang yuta diin imo ming gikatagkatag tungod sa among kamasupilon, nakasala batok nimo. ⁸ Kami naulawg maayo, o Ginoo, kay kami, lakip ang among mga hari, mga prinsipe, ang among katigulangan, nakasala batok nimo. ⁹ Nagpaabot mi sa pasaylo ug kalooy sa Ginoo kay amo siyang gisupak. ¹⁰ Wala namo pamatia ang tingog ni Yahweh, among Diyos. Wala mi mosunod sa iyang balaod nga gihatag niya kanamo pinaagi sa iyang propeta.

¹¹ Ang tibuk Israel nakalapap sa imong balaod ug mipalayo nimo inay mamati sa imong tingog. Busa, ang panunglo ug ang panghadlok nga nasulat sa Balaod ni Moises, alagad sa Diyos, mitulisok namo tungod sa among kasaypanan. ¹² Iyang gituman ang mga hulga nga iyang gisulti kanamo hangtod pa sa nagmando namo. Iya ming gihatagang dakong katalagman. Tingale wala nay lain nga mas sakit nga nahitabo sa tibuk Jerusalem.

¹³ Miabot kanamo ang tanang kasakitan sumala sa nasulat sa balaod ni Moises. Bisan pa ini wala mi mosulay paghupay sa kapungot ni Yahweh, among Diyos. Wala mi mobiya sa among mga sala ni maningkamot

• **9.1** Si Daniel namalandong sa panagna ni Jeremias (25:1) bahin sa kapitoan ka tuig sa pagkabihaq sa mga Judio sa Babilonia. Si Anghel Gabriel naghatag niya og laing mensahe

bahin sa kapitoan ka semana. Kining maong mensahe usa sa labing inila nga panagna sa balasahon ni Daniel.

pagpaminaw sa kamatuoran. ¹⁴ Gitinuod ni Yahweh ang iyang mga hulga. Iyang gipahamtang kanamo ang katalagman kay si Yahweh, among Diyos, makataronganon sa tanan niyang gibuhat, samtang kami wala mamati sa iyang tingog.

¹⁵ O Diyos, among Ginoo, imo ming gipagawas sa kaulipnan sa Ehipto ug gihimo nga usa ka gamhanang katawhan. Giila namo ang among kamasalaypon. Nagluib mi nimo. ¹⁶ Ginoo, tungod sa imong kaayo mahupay na unta ang imong kasuko ug kalagot sa Jerusalem, ang imong lungsod, ang imong balaang bukid. Tungod sa among kamasalaypon ug sa among katigulangan, ang Jerusalem ug ang imong katawhan nahimong kataw-anan sa nag-alirong namo.

¹⁷ Busa, O Diyos, pamatia ang pag-ampo ug pagtuaw sa imong alagad. Tungod nimo, ihatag na ang kahayag sa ngiob mong santuwaryo. ¹⁸ Among Diyos, ipaduol ang imong dalunggan ug pamati. Bukha ang imong mga mata ug lantawa ang lungsod nga nalusno, ang lungsod nga kanhi gipuy-an sa imong Ngalan. Wala mi magsalig sa among mga maayong buhat, hinonao, ibubo na kanamo ang imong kalooy.

¹⁹ Ginoo, pasayloa mi! Dunga na mi, O Diyos! Lihok na, O Diyos, ayaw paglangay kay ang imong lungsod ug ang imong katawhan nagpaabot nimo ug sa imong Ngalan.”

Ang mga panagna sa setenta ka semana

• ²⁰ Sa takna sa paghimo sa halad sa gabii nagtabi pa ko, nagpadayag sa

• 20. Si Gabriel nagsugod pinaagi sa paglitok sa kahibulongang mga butang (b. 24), ug iyang gipasabot ang kahulogang ini.

...sa paghunong sa ... (b. 24). Dinhi, ang pag-abot sa gingharian sa Diyos klaro kaayo nga gibalita. Hilogan ang usa ka labing Balaan – Kini nagpasabot sa labing balaan nga lugar nga mao ang Templo. Human nga kini wala tahora sa mga manunulong nga pagano, bag-ohon kini aron mahimong hingpit sa Iyang Katawhan.

Si Gabriel naghatag og katin-awan ini – Kining tanan hapit na mahitabo. Ang kapitoan ka semana nagsimbolo sa mga semana sa katuigan, ug dili mahimo nga hubaron nga literal gawas sa unang pito ka semana – Kini nagpasabot adtong panahon taliwala sa pagkabungkag sa Jerusalem sa 587 ug sa dikreto sa kalingkawasan ni Ciro – ang gitawag nga hinilogan sa Ginoo – sa 538.

Miabot ang walay utlanan nga panahon nga girepresenter sa kan-uman ug-duha ka semana – nga modala nato ngadto sa sinugdan sa panglutos ni Antioko sa 171. Nianang tuig, ang labawng pari, si Onias, gipatay – “Ang usa ka hinilogan putlon.” Human adto, ang manlutos mipahunong sa pagsimba sa Templo sa

akong mga sala ug sa mga sala sa Israel, akong katawhan, nangalyupo kang Yahweh tungod ug alang sa Balaang Bukid.

²¹ Adtong tungora, si Gabriel nga akong nakita sa sinugdan sa akong talan-awon, miabot nga naglupad ug ²² nagkanayon: – “Daniel, karon nia na ko aron pagpasabot nimo. ²³ Samtang nangadye ka dihay usa ka pulong nga nalitok. Busa, nia ko aron tudloan ka kay pinalangga ka man sa Diyos. Paminawa kining pulong ug sabta ang talan-awon:

²⁴ Setenta ka semana ang gitagana alang sa imong katawhan ug sa imong balaang lungsod sa paghunong sa ilang paglapas, sa pagpapas sa ilang kasaypanan. Dayon mohugpa ang walay kinutobang kaangayan aron matuman ang panan-awon ug mga panagna ug mahilogan ang Balaan sa mga Balaan.

²⁵ Busa, sabta ni: Gikan sa panahon nga gitakda sa pagpabarog pagbalik sa Jerusalem hangtod nga may hini-logang hari nga moabot, may setenta ka semana.

Sa ika saysentayedos ka semana

Jerusalem, ug nagtukod pa gani siya ug lugar – alampoanon nga alang kang Baal Shamen sa altar sa dakong kadaot – mao kini ang unang semana sa panglutos kanus-a nasulat ang panagna. Ang madaogon nga pagpangilabot sa Ginoo gibalita alang sa kataposan nga semana.

Ang diosnon nga pagpangilabot nagpadayag diha sa wala damha nga kalinaw nga nakab-ot sa mga Judio anang panahona (I Mac 6:55). Hinoon, dili kini mao ang pag-abot sa gingharian sa Diyos, apan usa lang ka timaan. Ang gibalita bahin sa walay kataposan nga hustisya matuman lamang diha ni Cristo.

Sa bisan asa nga kaso, ang mga numero nga gipadayag sa tagsulat nagpasabot sa panahon sa mga Macabeo. Kon ang kataposan sa kasaysayan wala pa mahitabo, kawang lamang ang pagpagawas sa numero kanus-a gyod kini mahitabo. Ang Ginoo walay tinguha sa pagpadayag ini (Mc 13:32).

Sa kataposan sa miaging siglo, ang nagtukod sa mga Saksi ni Jehovah, nagtudlo sa iyang kinatibuk-an nga paghubad sa Biblia dinhi sa panagna ni Daniel. Ang iyang pinatuyangan nga numero gihimo aron sa pagpaila nga, human sa gingharian sa Diyos sa Israel uban ni David ug ni

ang mga plasa ug mga kota mapa-barog na apan sa lisod nga panahon.

²⁶ Human sa ika saysentayedos ka semana, patyan ang hinilogan. Ang siyudad ug ang templo lusnoon sa katawhan sa usa ka hari nga umaabot, sama sa pagbanlas sa usa ka baha. Hangtod sa kataposan dunay mga gubat ug mga katalagman nga gimugna sa Diyos.

²⁷ Sulod sa usa ka semana ipatuman iya ang iyang balaod. Inigka tungatunga sa semana, iyang hunongon ang mga pag-antos ug mga halad-sinunog. Ang banyaga mobutang sa mapanamastamason nga larawan sa templo timaan nga ang kabugot nga gimbut-an sa Diyos moabot kaniya.

**Kasaysayan sa panahon sa mga Macabeo:
Usa ka makahulogang sugilanon**

10 ¹ Sa ikatulo ka tuig sa paghari ni Ciro, hari sa Persia, nanungon ang Diyos kang Daniel nga ginganlag Beltesazar. Ang panugon naghisgot sa pagluib ug sa dakong kasakit. Gianinaw pag-ayo ni Daniel ang mga pulong ug ang mosunod nga panan-awon:

² Niadtong panahona, ako, si Daniel, nagbangotan sulod sa tulo ka semana.

³ Wala ako mokaog lamian nga kalan-on, ni unod o alak. Wala pod ko magpahumot sa akong kaugalingon sulod sa tulo ka semana.

⁴ Sa ika baynte kwatro ka adlaw sa unang bulan, samtang nagbarog ko sa ngilit sa sapa sa Tigris, ⁵ miyahat ko ug ako kining nakita: usa ka lalaki nga nagbisti og lino ug nagbakos og bulawan. ⁶ Morag krisolito ang iyang lawas ug ang iyang nawong daw kilat ang kasanag. Ang iyang mata sama sa nagdilaab nga mga tingkarol ug nagdahunog ang iyang tingog.

⁷ Ako, si Daniel, mao ray nakakita sa maong talan-awon. Ang mga tawo nga uban nako wala makakita apan nakuging sila pag-ayo ug nanago. ⁸ Busa, nag-inusara kong naglantaw sa talan-awon. Wala koy

kusog. Ang akong nawong naglarawan og kalisang. Walay dyotayng umoy nga nagpabilin kanako. ⁹ Akong nadungog ang tingog sa iyang mga pulong nga lanog kaayo ug nakuyapan ko. Namudmod ang akong nawong. ¹⁰ Unya may mihikap nako ug gipatindog ko nga nagkurog.

¹¹ Miingon siya: “Daniel, lalaking pina-langga sa Diyos, pamatia kini ug barog kay iya kong gipadala alang kanimo.” Pagkabati ko ini, mibarog dayon ko nga nagkurog.

¹² Mipadayon siya: “Ayawg kahadlok, Daniel! Gikan sa unang adlaw nga nakabaton kag panabot ug nagmapaubsanon ka atubangan sa imong Diyos, gidungog ang imong mga pangaliya. Mao man gani nga nia ko karon.”

¹³ Ang hari sa gingharian sa Persia nakig-away nako sulod sa baynteuno ka adlaw. Apan si Miguel, usa sa mga nag-unang anghel, miunong nako. Tua pa siya nakig-away sa mga hari sa Persia, ¹⁴ ug nia ko aron pagpahibalo nimo unsay mahitabo sa katawhan sa umaabot nga mga adlaw. Ang maong talan-awon nagpasabot adtong mga adlaw.

¹⁵ Pagkadungog ko ini, miyukbo ko ug nagpakahilom. Apan may morag tawo nga mihikap sa akong mga ngabil. ¹⁶ Ug dayon misulti ko: “Ginoo ko, ang kaguol mikuyanap nako sa maong talan-awon. Nahutdan ko sa kusog. ¹⁷ Unsaon man nako pagsulti ang Ginoo kon mahutdan ko sa kusog ug maglisod sa pagginhawa?”

¹⁸ Ang morag tawo mihikap nako pag-usab. Iya kong gihatagan sa akong daang kusog. ¹⁹ Nagkanayon siya: “Lalaking pinili sa Diyos, ayawg kahadlok. Ang panagdait maanaa nimo. Pagbaton og kaabtik ug pagbaton og kaisog.” ²⁰ Samtang nagsulti siya, naghinayhinay pagbalik kanako ang akong kusog ug miingon ko: “Sulti Ginoo, kay nakabaton na kong kusog.”

Unya miingon siya: “Nasayod ka ba nganong nia ko? ²¹ Akong ipadayag kanimo

Solomon matapos sa kapanahonan ni Daniel, ang bag-o nga gingharian sa Diyos magsugod ug matapos sa 1914, uban ang pagkatapos sa kalibotan. Sa dihang wala kini nahitabo, ilang giusab ang ilang mga numero.

Dili kini mao ang dapit sa paglantogi bahin ining maong mga panghunahuna. Igo na ang pagmatuod nga alang kanila, ang 2 ka labing importantanti nga mga petsa sa kaluwasan mao ang pagkaguba sa Jerusalem sa ika 6 nga siglo sa wala pa si Cristo, ug ang tuig 1914. Alang kanila, ang pag-abot ni Jesus, ang iyang kamatayon ug pagkabanhaw, dili maoy importantanti alang sa pag-abot sa gingharian sa Diyos. Nagsalig sila sa mga lisod nga teksto, tudling, sa Biblia aron sa pagpangita sa sigurado nga kamatuoran, imbis magsugod sa labing lig-on nga pundasyon sa

pagtoo sa pagpaningkamot nga kahatagag katiran-awan ang among mga tudling.

• **10.1** Ang tanang panghitabo nga gihigotan sa kapitulo 10-11 pulos mga nangagi nga panghitabo alang sa tagsulat: – mao rang mga panghitabo nga nalambigit sa ikaduhang basahon sa Macabeo. Dinhi, hinoon, malambigit sila nga daw dunay laing Daniel nga nakabalita nila sa nag-una nga upat ka siglo. Usa lamang kini ka estilo. Sa pagkatinuod, ang labing importantanti alang sa tagsulat mao ang kataposan sa sugilanon nga gipatin-aw na sa 12:3. Ang tagsulat buot nga motudlo sa iyang katalirongan nga nakaagi ining maong panghitabo, nga ang ilang kalisod nagpadulong sa duol na nga pag-abot sa gingharian sa Diyos ug sa adlaw sa pagkabanhaw.

ang nasulat sa Libro sa Kamatuoran. Human ana makigbatok na ko sa anghel sa Persia: dayon ang anghel sa Gresya moanhi. Walay mitabang nako gawas kang Miguel, ang imong anghel.

11 ¹ Mitabang ug milig-on siya nako sama sa pagtabang niya kang Dario, ang hari sa Medo, sa unang tuig sa iyang paghari. ² Apan karon sultihan ko kamo sa tinuod.

Aduna pa gyoy tulo ka hari sa Persia ug ang ikauapat mas adunahan kay nilang tanan. Kon lig-on na siya tungod sa iyang kaadunahan hagiton niya ang tanan batok sa gingharian sa Gresya.

³ Usa ka lig-on nga hari ang modumala sa usa ka dakong gingharian. ⁴ Buhaton niya ang iyang ganahang buhaton. Sa higayon nga naa na siya sa gahom dili madugay mabahin sa upat ang iyang gingharian, apan dili sa iyang mga sumosunod. Dili mao lang gihapon ang gingharian. Magagikan kini nila ug maadto sa uban.

⁵ Ang hari sa Habagatan mahimong bantogan, apan usa sa iyang pangulo mas mabantogan pa ug makabaton og mas dako pa nga gingharian. ⁶ Paglabay sa pipila ka tuig, magkahigalaay sila. Ang anak nga babaye sa hari sa Habagatan moadto sa hari sa Amihanan aron paghimo og alyansa. Apan dili siya molungtad ug dugay. Siya ug ang iyang anak ug bana patyon. ⁷ Unya usa sa iyang liwat moilis niya. Molatas siya sa yuta sa "sundalo" hangtod nga makasulod sa kota sa hari sa Amihanan. ⁸ Magmadaogon siya sa mga gubat. Iyang panag-iyahon ang ilang mga dios, mga estatua ug butang nga plata ug bulawan. Ang tanan nilang kinawat dad-on sa Ehipto. Sulod sa pipila ka tuig, magpahilayo siya sa hari sa Amihanan.

⁹ Ang hari sa Amihanan mosulong sa gingharian sa Habagatan ug mopauli sa iyang kaugalingong nasod. ¹⁰ Ang iyang mga anak mangandam alang sa gubat ug motipon og daghang kasundalohan. Ang usa moabot nga morag tubig nga mibaha. Molampos siya, apan mobalik lang pod dayon ingkahuman og away didto sa kota.

¹¹ Unya ang hari sa Habagatan, masukanon, modasdas sa hari sa Amihanan. Palihokon niya ang dakong kasundalohan ug ang kaaway malupig ug mangamatay. ¹² Magarbose siya ug dugmokon niya ang napulo ka liboan nga mga lalaki apan dili kini magdugay.

¹³ Ang hari sa Amihanan magtigom og mas dako pang kasundalohan kay sa una. Dayon mosulong. Human sa daghang katuigan moabot na pod siya kuyog ang bagang kasundalohan nga may daghang pagkaon ug mga bala. ¹⁴ Unya daghan ang mobatok sa hari sa Habagatan. Mobatok pod

ang mga isog sa imong katawhan. Tungod sa ilang pagsalig sa talan-awon, makig-away sila nga madasigon ug mobuntog sa siyudad nga may taas nga paril. ¹⁵ Ang hari sa Habagatan uban sa iyang piniling kasundalohan walay mahimo.

¹⁶ Ang nanulong mohimo sa angay niyang buhaton ug walay makapugong niya. Magpabilin siya sa Tahom nga Yuta, nga may dalang ka-daotan. ¹⁷ Naglaraw siya sa paghari sa tibuko gingharian ug nakighimog kasabotan. Ihatag niya ang usa ka anak nga babaye aron pagbungkag sa gingharian. Apan dili siya molampos. Dili kini mahitabo.

¹⁸ Unya molipot na pod siya sa gagmayng mga pulo. Angkonon niya ang ubay-ubay ini apan dunay usa ka pangulo nga mopaubos niya. Dili siya makasukol o makapanalipod sa iyang kaugalingon. ¹⁹ Mobalik siya sa iyang kaugalingong yuta apan mapandol siya, mahidagma ug dili na makabangon.

²⁰ Sa iyang dapit mobarog ang usa ka hari nga magpadala og maniningil sa buhis alang sa pagdaot sa Himaya sa Iyang Ginharian. Apan matumba lang siya dayon nga walay paboto ni gubat.

²¹ Usa ka talamayong lalaki nga walay katungod mahimong hari. Kini ang mopuli niya. Tungod sa iyang kaabtik mapanag-iyu niya ang gingharian nga wala damha. ²² Ang iyang mga kaatbang, malupig niya. Iyang patyon ang tanan lakip ang Prinsipe sa Kasabotan. ²³ Malimbongon ang iyang mga panglihoklihod ug iyang pahimuslan ang kasabotan nga ilang nahimo. Uban sa pipila ka pudyot nga lalaki, mahimo siyang isog ug makagagahom.

²⁴ Sulogon niya ang labing adunahan nga mga lalawigan ug iyang buhaton ang wala pa mabuhat sa iyang amahan o sa iyang katigulangan. Iyang bahinbahinon sa iyang mga higala ang iyang kinawat, tinikasan ug kabtangan. Maghimo siyag plano alang sa dagko ug tag-as nga mga paril. Apan dili ni magdugay.

²⁵ Iponting niya ang iyang kaisog ug kakusgan sa hari sa Habagatan nga makiggubat batok sa usa ka dako ug gamhanang kasundalohan, apan dili siya makabuntog kay dunay mobudhi niya. ²⁶ Ang nangaon sa iyang talad kan-anan mao ray modaot niya. Ang iyang kasundalohan mabungkag ug daghan ang mangamatay sa espada.

²⁷ Ang duha ka hari walay laing mahunahunaan gawas sa pagdaot ug paglingla sa usag usa samtang nagdungan silag pangaon. Sa ilang gipanghunahuna wala silay mahimo kay ang usa nagbantay na man.

²⁸ Ang hari sa Amihanan mopauli sa ila nga may dalang kabtangan ug mohimog nga lakang batok sa Balaang Tolda. Duna

siyag buhaton batok ini ug dayon mopauli.²⁹ Sa dili madugay mobalik na sab siya sa Habagatan. Apan ining higayona, lahi na ang mahitabo.

³⁰ Ang mga barko ni Kitim mosugat niya. Busa, mobalik na lang siya apan iyang pahimungtan ang Balaang Tolda ug modapig siya sa mobalikas sa Balaang Tolda.³¹ Iyang ipadala ang uban niyang kasundalohan aron balikason ang santuwaryo, aron undangon ang tinuig nga mga halad-sinunog ug, labaw sa tanan, ang pagpahimutang sa tampa-lasang diosdios sa malupigon.³² Ulo-ulohan niya ang mga tawong nanupak sa Tolda. Apan ang modapig sa Diyos, molungtad.

³³ Daghan ang matudloan sa mga maalamon, apan patyon sila sa espada, sunugon, ipadala sa laing dapit o panguhaon ang ilang kabtangan.³⁴ Inigkapokan nila dyotay ra ang hinabang nga ilang madawat. Apan daghan ang mouban nila sa pang-imbong.³⁵ Ang pipila sa mga maalamon mahidagma apan mahitabo lang ni aron pagsulay nila, paglinis ug paghugas. Kon moabot na ang takna nga gitagal alang nila, wala na silay sala.

³⁶ Ang hari molihok sumala sa iyang gusto. Tungod ini mahimo siyang mapahitas-on. Iyang ituboy ang iyang kaugalingon ibabaw sa tanang diosdios. Manampalas siya og maayo batok sa Diyos sa mga diosdios. Molambo siya taman nga moawas ang kapungot. Kay ang nasulat, mahitabo gayod.³⁷ Dili niya pamation ang mga dios sa iyang amahan ni lingion ang dios nga dangpanan sa mga babaye sa lain pang dios. Iya lang gilantaw ang iyang kaugalingon nga iyang gibayaw sa kahitas-an.³⁸ Ang iya hinoon nga simbahan mao ang dios sa mga kota, usa ka dios nga wala mailhi sa iyang amahan. Ha-laran kini niya og bulawan, plata, mga batong mahalon ug mga paanyag.³⁹ Sulongon niya ang mga kota tungod sa iyang pagsalig sa langyawng dios. Ang mohalad niya, iyang pasidunggan

ug hatagag gahom pagpahat sa yuta isip ganti.

⁴⁰ Pag-abot sa panahon, motungha ang hari sa Habagatan aron pagsukitsukit niya. Ang hari sa Amihan mosulong uban ang mga sundalong nagkabayo ug may mga barko. Mosulod siya sa mga yuta ini ug iya kining latason.

⁴¹ Inig sulod niya sa Nindot nga Yuta daghan ang mangamatay. Ang katawhan ra sa Edom, Moab ug ang mga maayong tawo nga Amonita ang makalingkawas.⁴² Mola-pad pa gayod ang iyang gingharian. Ang Ehipto mahisakop na sa iyang mga kamot.⁴³ Panag-iyahon niya ang mga bulawan, plata, mahalong bato ug ubang butang sa Ehipto. Ang Libya ug Ehipto maangkon niya.

⁴⁴ Ang mga taho gikan sa Silangan ug Amihanan dili makapaguol niya. Inigkadungog niya sa mga balita, mosamot ang iyang kapungot. Hiposon ug patyon hinoon niya ang daghang katawhan.

⁴⁵ Taliwala sa dagat ug sa Balaang Bukid sa Nindot nga Yuta magkampo siya ug ang iyang kasundalohan. Dayon moabot ang iyang kataposan ug walay usa nga makatabang niya.

Ang nangatulong magmata sa kinabuhing walay kataposan

12 ¹ Adtong panahona mobarog si Miguel, ang dakong pangulo nga nanalipod sa mga anak sa imong katawhan. Mao kana ang panahon sa labihan kadakong kasakit nga wala pa gyod maamonghi hangtod karon.

Ang mga ngalan nga nasulat sa Basahon mao ra ang maluwas. ² Kadaghanan sa natulog sa Dapit sa Abog, magmata. Ang uban, ngadto sa kinabuhing dayon, ug ang uban, sa kinabuhi sa kagul-anan ug kaulawan.

• **12.1** Usa kini ka labing hinungdanon nga tudling: mao kini ang unang paghigot sa pagkabanhaw.

Ang mga Judio nagtoo nga, human sa kamatayon, ila lamang gimub-an ang ilang kinabuhi dinhi sa kalibotan. Wala sila magkupot og paglaom sa pagkabanhaw o sa ganti sa matag tawo, apan alang lang sa ilang nasod. Kon nakahimo sila sa tarong, ang Ginoo manalangin o mag-isa sa ilang nasod (tan-awa ang Ez. 37).

Ang panglutos sa panahon sa mga Macabbeo, ug ang ilang pamalandong bahin sa gidangatan sa mga martires nagdala kanila sa kaamonghan nga kadtong nangamatay makabaton sa ilang bahin sa kalipay sa gingharian sa Diyos – kinahanglan sila nga bayanihon. Atong makita kining susama nga paglaom diha sa ikaduhang basahon sa mga Macabeo (kapitulo 7:9 ug

12:43). Mabasa sab ni sa kapitulo 2-5 sa basahon sa Kaalam. Kining maong mga pagsulay sa katawhang Judio sulod sa 2 ka siglo sa wala pa si Jesus, mao ang nag-andam niya sa iyang itudlo bahin sa pagkabanhaw (Mc 12:18).

“Si Miguel, ang imong anghel” (sa katawhang Judio) – 10:13 ug 10:21. Ang libro ni Daniel napuno sa daghang mga panan-awon, ang uban ini kumplikado kaayo. Mao kini ang kasagaran nga pamaagi sa mga libro nga apokaliptiko nga gisulat sa mga Judio gikan sa 200 B.C. ngadto sa 100 A.D.

Kining mga basahon nga apokaliptiko (o Rebelasyon) gisulat sa mga maalamon adtong panahona aron pagpahinumdom sa katawhan nga ang Ginoo dunay gahom sa ksaysayan. Sama sa kang Daniel, silang tanan pulos migamit og mga lisod nga panan-awon, mga numero nga may

³ Ang nakabaton og kaalam mosidlak sama sa dan-ag sa kalangitan. Ang nagtudlo og kaangayan sa katawhan mosidlak sama sa kabitoonan hangtod sa hangtod.

⁴ Ug ikaw, Daniel, ayaw ibutyag ang mga tinagoan. Hiposa ang Basahon. (Unya na ipagawas sa gitakdang pana-

hon. Daghan ang maglibuduroy. Mo-daghan pa gyod ang mga daotan.”

⁵ Ako, si Daniel, mitan-aw. May nakita pa ko nga duha ka tawo nga nagbarog sa isig ka daplin sa sapa. ⁶ Misukot ang usa sa nagbistig lino nga didto dapit sa agasanan: “Kanus-a kaha mahitabo kining mga kahibulongan?”

Nganong dili tanang Biblia parehas og mga libro?

Sa panahon ni Jesus walay Judio nga nagduhaduha nga ang mga basahon ni Moises ug mga Propeta mao gyod ang pulong sa Diyos. Sa paglabay sa panahon may ubang mga libro nga naila nga *Mga Simulat o Mga Libro sa Kaalam* nga gidawat ug gidugang sa unang mga libro, apan wala maklaro kon unsa ka taas ang awtoridad nga ihatag ini.

Pipila ining mga libroha nasulat dili sa Hebreo kon dili sa Griyego nga maoy internasyonal nga pinulongan adtong panahona. Kini ang hinungdan nga mas daghan pang mga Griyegong biblia nga gigamit sa mga Judio gawas sa Palestina ug gani sa daghang mga sinagoga sa Palestina.

Sa tuig 95, human ni Jesus ug sa pagkapokan sa Jerusalem sa kamot sa Mga Romano, ang mga Pariseo mipatawag sa konsilyo sa Jamnia aron organisahon pag-usab ang Judiong katilingban. Didto ilang giklaro ang *canon* kon lista, ang gidawat nga sukaranan sa Judiong biblia. Bisan tuod ilang gidawat ang pipila sa mas bag-ong libro sama sa Daniel, wala nila iapil pagtuyo ang tanang nasulat sa Griyego.

Sa laing bahin, ang Simbahan miggamit sa Griyegong biblia sama sa gihimo sa mga apostol, ug naghunahuna lang ni unsay angay ilakip sa Bag-ong Testamento.

Sa tuig 384, sa gitawag nga Dikreto ni Damasio, natakda ang canon sa Kristyanong biblia. Gidawat ini ang pipila ka mga libro nga iya sa Griyegong biblia nga gisalikway sa mga Judio didto sa Jamnia, bisan pa nga sa opinyon sa pipila angay kining ibutang sa mas ubos nga kategoriya. Kining mga libroha gitawag og *deuterocanonico*, buot ipasabot, mga libro sa ikaduhang listahan.

Dihang mibulag ang mga Protestante sa Simbahan nga katoliko, mga dose ka siglo ang milabay, wala nila sawaya ang sukaranan sa Bag-ong Testamento. Apan sanglit nabulag sila sa mga librong deuterocanonico, gihunahuna nila nga mas maayo kon dili ni nila iapil. Gitawag nila kining mga libroha og *apocrypha*, sa ato pa, dili tinuod. Apan hangtod sa ika-19 nga siglo ilang kining gibutang sa ilang biblia. Pagkahuman gikuha nila ang tanan.

Ang mga librong deuterocanonico mao ang:

I ug 2 Macabeo	Baruc	Kaalam ni Solomon
Kapitulo 13-14 sa Daniel	Tobit	<i>Sirac</i>
Kapitulo 11-16 sa Ester	Judit	

Ang tanang modernong pagtuon sa Biblia nagpakita sa kamahinungdanon ining mga libroha isip panugtong sa mga Hebreong libro sa Daang Testamento ug sa mga libro nga sinulat sa Griyego nga milangkob sa Bag-ong Testamento.

Timan-i nga ang bugtong paagi pagkahibalo unsa ang mga balaang libro ug asa ang dili angayang iapil sa Biblia mao ang pagtamod sa hukom sa Simbahan. Kadtong mosupak sa Simbahan karon sa ngalan sa Biblia dili unta masayod asa makaplagan ang pulong sa Diyos kon wala pa kini ipadayag sa Simbahan.

⁷ Nadungog nako ang tubag sa tawo nga nagbisti og lino dapit sa agasanan. Iyang gibayaw ang iyang kamot ngadto sa langit ug nanumpa sa Tawo nga Kanunayng Buhì: “Mahitabo ang tanan sulod sa usa ka panahon, duha, ug tunga ba sa panahon. Mahitabo kining tanan kon ang balaang katawhan nagadugmok na ug wala na ni dyotay pang kusog.”

⁸ Nakadungog ko apan wala makasabot. Unya misulti ko: “Ginoo ko, unsa may dagngatan ining tanan?”

⁹ Mitubag siya: “Lakaw, Daniel, kay ang maong mga pulong tinago ug hinipos

hangtod sa gitakdang panahon. ¹⁰ Daghan ang malinis, mahugasan ug masulayan. Ang daotan magpadayon sa ilang pagkadaotan. Dili sila makasabot bisag dyotay. Kadto rang maalamon ang mosabot.

¹¹ Gikan sa panahon nga ang tinuig nga sakripisyo gihunong ug ang tampalasan nga diosdios maoy mipuli, dihay dos mil dosyentos nobenta ka adlaw. ¹² Bulahan ang mihulat ug mipaabot sa mil tresyentos trayntayesingko ka adlaw. ¹³ Ug ikaw, lakaw hangtod nga imong makab-ot ang tumong. Mopahulay ka ra ug mabanhaw aron modawat sa imong ganti.”

TULO KA SUGILANON NGA GIDUGANG SA LIBRO NI DANIEL

Ang sugilanon ni Susana

13 ^{•1} Dihay usa ka tawo sa Babilonia nga gihinganlag Yoakim

ka-hulogan, mga mensahe sa mga anghel. Usa lamang ka paagi sa paggunit sa mga mamina-way. Sa 9:1, si anghel Gabriel nagpatin-aw sa panan-awon. Dinhi, dunay lain nga anghel, si Miguel. Gihulagway ang kasaysayan nga daw nasulat na ug nasayran na daan sa libro sa Ginoo. Didto sa langit, dunay pa-nalagsa nga pagbangi tali sa mga nasod nga nagrepresentar sa usa ka nasod o lain. Busa, si Miguel nakig-away alang sa katawhang Judio. Sa kapitulo 10:3, naay laing anghel nga gitawag og “prinsipe sa gingharian sa Persia.”

Sa kataposan sa Kapitulo 12, dunay laing kutay sa mga numero nga makahuloganon. Sama ni sa uban nga nahisgutan na. Ang pagpanglutos nga nagpadayon sukad sa panahon nga gipakgang ang pagsimba, kinahanglan nga mahunong na, ug human ini, moabot ang kataposan.

NGANONG ILA MANG GIBALITA NGA ANANG PAGMANDO SA GINOO DUOL NA, NGA UNTA DUGAY PA MANG MIABOT?

Ang nagkalainlaing panagna sa Daniel nagtug-an sa pagtapos sa panglutos ni Antioko ug sa hingpit nga pag-abot sa Ginoo uban sa iyang pagmando sa kalibotan. Si Cristo miabot sa kapin na sa usa ka gatos ka tuig ang milabay. Atong magamit dinhi ang nasulti na bahin sa gibalita na sa mga propeta (fan-awa ang Isaias 9).

Kon ang usa ka tawo molakaw sa usa ka taas nga panaw uban sa iyang anak, ug ang anak gikapoyan na, ang amahan dili kinahanglan nga mosulti unsa pa ang gilay-on sa ilang lakton. Iponing lang niya ang sunod nga tumong: “anha ka kutob karon anang kahoya nga makita sa unahan”. Dayon, sultihan niya kini: “Manganha ta anang balaya, nga naa sa ibabaw sa bungtod... busa, iyang gihatagan og paglaom ang iyang anak subay sa lainlaing ang-ang. Sa balaang kasaysayan, sa matag higayon nga ang

² ug naminyo sa usa ka babaye nga tahom ug mahadlokong sa Diyos, si Susana, anak ni Hilkiyas. ³ Nabansay

Ginoo magdapit sa iyang katawhan sa paghimo og lakang, iyang ipakita ang malipayon nga kaugmaon nga gitagana alang sa katawhan pinaagi sa hayag nga mga bulok, nga daw naa ra sa ilang duol. Anaa gyoy makuhaing ganansiya kanunay, apan ang labing maayo tua pa sa unahan, ug ang katawhan magpuyo uban sa paglaom hangtod sa kataposan sa ilang mga adlaw.

Ang Ginoo dili mosulti kanato aron pagtubag sa atong pagka-usyoso, apan aron pagtawag nato sa paglihok. Sa 165 B.C., diha nga ang usa ka magtutudlo sa Balaod nagsulat ining usa ka libro nga nagdasig sa iyang mga linutos nga kataginasod ug sa pagsangyaw sa kaling-kawasan nga sa pagtoo niya mao na gyod ang insakto, ang Ginoo wala misulti sa petsa sa kataposan sa kalibotan. Alang sa mga Judio adtong panahona, ang wala dahoma nga pag-undang sa panglutos ni Antioko, ug ang kalinaw nga nakab-ot usa tingale ka tin-awng timaan sa paghari sa Ginoo diha sa kasaysayan.

• **13.1** Dugang pa nga tulo ka sugilanon sa libro ni Daniel:

Ang una, aron pagpakita giunsa paglaban sa Ginoo ang walay mahimo nga inosenti, gipanghimaarot pag-ayo ang pagkakurakot sa mga howes. Hinumdomi ang mga pulong ni Jesus sa Mateo 5:28: “Ang motan-aw sa usa ka babaye sa tinguha pagpanag-iya niya, nakapanapaw na sa iyang kasingkasing.”

Kining maong mga sugilanon dili makit-an sa original nga basahon ni Daniel, nga may bahin nga gisulat sa Hebreo, og may bahin sa Arameo – apan diha lang sa Griyego nga hubad sa Biblia.

Dili unta nato pakaubson ang pagtan-aw sa maong mga sugilanon pinaagi sa pag-ingon nga kini alang lamang sa mga bata. Sama sa mga sambingay ni Jesus, nagbaton kini og daghang pagtulon-an, ug gidapit ta sa pagpamalandong sa atong basatan.

siya sa balaod ni Moises kay ang iyang ginikanan maampoon ug tarong. ⁴ Si Yoakim adunahan kaayo. Gani, kanunay man siyang duawon sa mga Judio sa iyang panimalay tupad sa tanaman.

⁵ Anang tuiga, duha ka lalaki nga may panuigon na natudlo nga maghuhukom. Diha nila natinuod ang mga pulong sa Ginoo: “Tataw kaayo ang kadaotan sa Babilonia tungod sa gipanud-lo nga maghuhukom nga mao unta ang motudlo sa katarong.” ⁶ Kini sila nagkanunayan sa balay ni Yoakim. Ang mga tawo nga may suliran sa balaod moadto nila.

⁷ Sa hapon, kon wala na ang mga tawo, magsuroysuroy si Susana sa tanaman sa iyang bana. ⁸ Ang duha ka tigulang nga lalaki mibati og kaulag kang Susana nga nakita nila nga magsuroysuroy sa tanaman matag hapon. ⁹ Naghingapin ang ilang ulag nga wala nila lingia ang langit ni ang tawag sa katarong ug kaputli. ¹⁰ Bisag wala managlahi ang ilang gibati sa babaye, ila kining gitipigan sa usag usa. ¹¹ Maulaw silang mosulti sa ilang tinguha pagpakighilawas sa babaye. ¹² Nagpadayon lang silag suling niya matag ad-law.

¹³ Usa ka adlaw ana sa hapit na ang paniudto, nagsabot sila sa dayon nilang panagbulag: “Mamauli ta kay tingpaniudto na.” Busa, nag-iyahay silag panglakaw. ¹⁴ Apan sa wala nila damha, nag-abot na pod sila. Isig sila og padayag sa ilang gibuhat. Ilang giangkong nga pulos sila naninguha sa babaye. Busa nagkasabot ang duha pagpaabot sa higayon nga ilang matagboan ang babaye nga maginusara.

¹⁵ Usa ka adlaw, miabot ang tukmang higayon. Misulod si Susana sa tanaman kuyog ang iyang duha ka sulugon sumala sa naandan. Tungod sa kainit adtong adlaw, nakahukom siya nga maligo. ¹⁶ Walay laing tawo didto sa tanaman gawas sa duha ka

tigulang nga nagbantay gikan sa dapit nga ilang gitagoan.

¹⁷ Miingon si Susana sa iyang katabang: “Kuhai ko ninyo og lana ug mga pahumot, unya takpi ang ganghaan samtang maligo ko.” ¹⁸ Kay wala man masayod ang mga katabang nga may duha ka tigulang sa sulod, ilang gitakpan ang ganghaan. Migawas sila sa kilid nga agianan pagkuha sa mga gamit.

¹⁹ Sa wala na ang mga katabang, mi-dali pagduol ang duha ka tigulang ug miingon: ²⁰ “Tan-awa, ang mga ganghaan sa tanaman natakpan na ug walay makakita nato. Buot namo nga maamo ka karon. ²¹ Kon mobalibad ka, mosaksi mi batok nimo. Among isulti nga imong gipagawas ang imong katabang kay nakigtagbo ka dinhi og lalaki.”

²² Nanghupaw si Susana nga nagkanayon: “Bisag unsay akong buhaton wala koy mahimo. Kon motugot ko sa inyong tinguha, kamatayon kana alang nako. Kon mobalibad pod ko, dili ko makalingkawas sa inyong paglutos nako. ²³ Mas maayo pang inyo kong lutoson kay sa makasala atubangan sa Ginoo.”

²⁴ Misinggit si Susana ug ang duha ka tigulang naninggit usab nga nagpa-sangil ni Susana. ²⁵ Usa nila midagan aron pagbukas sa ganghaan. ²⁶ Pagkadungog nila sa kasaba sa tanaman, ang mga katabang sa panimalay nanggawas sa kilid aron pagsusi sa nahitabo. ²⁷ Nangangha sila pagkadungog nila sa pasangil batok kang Susana. Wala pay nahitabo niya nga sama ini.

²⁸ Sa sunod adlaw, may tigom sa panimalay ni Yoakim. Miabot ang duha ka tigulang nga pulos nagtinguha sa kamatayon ni Susana. ²⁹ Misugo ang duha atubangan sa katawhan: “Tawga si Susana, anak ni Hilcias ug asawa ni Yoakim.” ³⁰ Gitawag dayon siya ug miabot uban sa iyang ginikanan, mga igsoon ug kaliwat.

³¹ Usa ka tahom ug linis nga babaye si Susana. ³² Nagpandong siya, apan ang mga maot nga tigulang mimando niya pagkuha sa pandong aron ilang sumsoman ang iyang katahom. ³³ Ang banay niya, ang mga higala ug ang tanang misud-ong, nanghilak.

³⁴ Ang duha ka tigulang nanindog ug gipatong ang ilang kamot sa ulo niya. ³⁵ Gitugyan ni Susana ang iyang kaugalingon sa Ginoo; ug giyahat niya ang nagluha niyang mata sa langit.

³⁶ Misugod pagbatbat ang mga tigulang sa ilang pasangil: “Nanglakaw mi sa tanaman diha nga kining babayehana misulod kuyog ang duha ka sulugoon. Iya silang gimandoan pagtak-op sa ganghaan sa tanaman, unya gipagawas. ³⁷ Dayon, miabot ang usa ka batan-ong lalaki nga nakigdulog niya. ³⁸ Didto mi sa daplin sa tanaman diha nga among nakita ang maong kasaypanan. Midali mig duol nila ³⁹ ug amo silang nadakpan nga naggakos. Wala namo hidakpi ang tawo kay kusgan siya kaayo. Midasmag siya sa ganghaan sa tanaman ug tulin kaayong midagan. ⁴⁰ Apan nia ang babaye. Amo siyang gipangutana bahin sa batan-on, apan ⁴¹ midumili siya pagtug-an. Mao kini ang among ikasulti. Barogan namo ang pagkatinuod ini.”

Ang nagkatigom nga mga tawo midawat sa ilang gipanulti kay sila man ang mga sinaligan ug ang maghuhukom sa katawhan. Busa, gihukman si Susana sa kamatayon. ⁴² Mihilak siyang kusog nga nag-ingon: “Makanunayong Ginoo, walay matago nimo. Sayod ka sa tanan bisan pa gani sa wala mahitabo. ⁴³ Sayod ka sab nga misaksi kining mga tawhana og sayop batok nako. Imo ba kong pakamatyon bisag wala ko mabuhat ang mga pasangil batok kanako?”

⁴⁴ Gidungog siya sa Ginoo. ⁴⁵ Samtang gitalar siya sa iyang kamatayon, ang Diyos mipukaw sa balaang espiritu sa batan-on nga ginganlag Daniel nga

⁴⁶ mituaw: “Dili ko manggilabot sa kamatayon ining babayehana!”

⁴⁷ Ang mga tawo nga diha miling niya ug nangutana: “Unsay imong gisulti?”

⁴⁸ Mibarog si Daniel sa taliwala ug miingon: “Nangaboang na ba mo, kamong mga Israelita, nga inyong pakasad-on ang usa ka anak nga dalaga sa Israel sa walay igo nga pakisusi ug walay igong kamatuoran? ⁴⁹ Pamalik kamo sa hukmanan kay namakak ang mga lalaki batok kaniya.”

⁵⁰ Midali silag pamalik ug misulti ang mga magulang kang Daniel: “Dali, lingkod uban namo kay nakabaton sab ka og gahom nga gitoga sa Diyos sa mga magulang.”

⁵¹ Misulti si Daniel: “Bulaga kining duha kay banosbanoson ko silag tukso.”

⁵² Dihang nabulag na ang duha gipatawag ni Daniel ang usa nila ug ginginan: “Pagkaboang gyod diay nimo. Ang imong kasaypanan sa bata ka pa nagtumpitumpi na batok nimo. Karon na ang panahon pagpaningil. ⁵³ Nahinumdom ba mo giunsa ninyo pagpakanaog sa dili makataronganong hukom? Gipapatay ninyo ang tarong. Gibuhian ninyo ang makasasala. Dili ba, miingon man ang Diyos ‘Ang tarong ug walay sala dili patyon?’ ⁵⁴ Nan karon, inyo man kayhang naksakihan ang kalapasan, ubos sa unsang kahoya mahitabo ni?”

⁵⁵ “Ilalom sa akasya.” matud pa sa tigulang.

Miingon si Daniel: “Ang imong bakak bugtian sa imong ulo. Dihang madawat na sa anghel sa Ginoo ang imong hukom, putlon ka sa makaduha.”

⁵⁶ Pagkahuman sa nahiuna, gipatawag na sad ni Daniel ang naulahi ug gisultihan: “Ikaw, kaliwat sa Kanaan ug dili ni Juda, dugay ka nang nagpaulipon sa kahilayan. ⁵⁷ Mao ni ang imong lingla sa mga anak nga babaye sa Israel, nga tungod sa kahadlok mitanyag na lang nimo sa ilang kauga-

lingon. Apan niay usa ka anak nga babaye sa Juda nga dili mokalawat sa imong kabanyaga.

⁵⁸ Sultih ko karon, ubos sa unsang kahoya imo silang nadakpan nga naghimo sa salaod?" "Ilalom sa mangga:" mitubag siya.

⁵⁹ "Ang imong pamakak bugtian sa imong ulo:" matud pa ni Daniel. "Ang anghel sa Diyos nagpaabot aron putlon mong duha sa makaduha."

⁶⁰ Ang tibuok hukmanan misuliyaw ug midayeg sa Diyos sa iyang pagtambang sa nagkinahanglan niya. ⁶¹ Miling sila sa duha ka tigulang nga, sa paningkamot ni Daniel, patyon tungod sa ilang kabakakon. Sumala sa balaod ni Moises, ang hukom nga gipakanaog sa duha ka tigulang sa ilang isigkatawo maoy ilang madawat. ⁶² Nahukman sila nga patyon. Sa maong paagi nalawas ang kinabuhi sa tarong nga babaye adtong adlaw.

⁶³ Si Hilkias ug ang iyang asawa midayeg sa Diyos tungod sa katarangan nga naangkon ni Susana. Mao sab ang gibuhat ni Yoakim, iyang bana ug sa iyang mga kaliwat, kay napalغان man si Susana nga wala makahimo sa maong salaod. ⁶⁴ Gikan adtong adlaw gipasidunggan si Daniel sa iyang katawhan.

Si Daniel ug ang mga pari ni Bel

14 ¹ Pagkamatay ni Hari Astyages, mipuli sa iyang trono si Ciro nga taga Persia. ² Si Daniel suod kaayo nga higala sa hari nga midayeg niya labaw sa ubang mga higala sa hari.

³ May larawan ang taga Babilonia nga gitawag og Bel nga gihalaran matag adlaw og dose ka gantang nga harina, kwarant ka karnero ug unom ka tarong alak. ⁴ Nanggalabot pod ang hari ining mga halad ug nagsimba matag adlaw. Sa iyang bahin, si Daniel nagsimba sa iyang kaugalingong Diyos. ⁵ Nangutana ang hari: "Nga-nong dili ka man mosimba kang Bel?"

Mitubag si Daniel: "Dili ko mosimba sa binuhat nga larawan. Ang ako rang

simbahon mao ang buhing Diyos nga nagbuhat sa langit ug yuta ug nagmando sa tanang katawhan." ⁶ Nangutana ang hari: "Dili ba, buhing dios man si Bel?" Di ba, nakita mo man siya nga nagkaon ug nag-inom matag-adlaw?"

⁷ Mikatawa si Daniel ug miingon: "Ayaw palimbong, mahal nga hari. Kini siya yuta sa sulod ug tumbaga sa gawas. Wala gyod ni makakaon ni makainom."

⁸ Sa kalagot sa hari, gipatawag niya ang iyang mga pari ug giingnan: "Kon dili mo mosulti kinsa ang naghurot sa mga halad, patyon ko kamong tanan. ⁹ Apan kon inyong ikapakita nga si Bel mikaon ining tanan, si Daniel ang matay tungod sa iyang kabugalbugalon." Matud pa ni Daniel sa hari: "Matuman ang imong pagbuot."

¹⁰ Dihay setenta ka pari si Bel gawas sa ilang mga asawa ug anak. Ang hari ug si Daniel miadto sa templo ni Bel. ¹¹ Misulti ang pari sa hari: "Mogawas mi ug ibilin ka namo dinhi sa sulod. Ikaw na ang motagana sa pagkaon ug moandam sa alak. Kon mahuman ka na, takpi ang ganghaan ug ayoha gyod pagtikop, sinelyohan sa imong singsing. ¹² Balik inigka buntag. Kon makita nimo nga wala mokaon sa kalan-on ni moinom sa alak si Bel, andam ming magpakamatay. Apan kon lahi ang mahitabo, patyon si Daniel sa iyang pagpamakak ug sa pagbugalbugal namo."

¹³ Masaligon kaayo sila kay may tinago man silang agianan ilalom sa talad diin sila mag-agian aron pagkaon sa kalan-on ug pag-inom sa alak. ¹⁴ Dihang wala na ang mga pari, giandam sa hari ang pagkaon sa tungod ni Bel samtang gisugo ni Daniel ang iyang katabang pagsabwag og abo sa tibuok salog sa templo. Dayon, nangawas sila nga tinakpan ang ganghaan ug gitatakan kini sa singsing sa hari. ¹⁵ Anang gabhiona, ang mga pari uban sa ilang mga asawa ug mga anak nanulod. Sumala sa naandan, gihurot nilag kaon ug inom ang mga halad.

¹⁶ Sayo sa sunod buntag, ang hari ug si Daniel namalik sa templo. ¹⁷ Nabugto ba ang mga tatak, Daniel?" Nangutana ang hari. "Wala sila mabugto, mahal nga hari:" tubag ni Daniel. ¹⁸ Sa pagbukas sa ganghaan, nangangha ang hari sa iyang nakita sa talad: "Tinuod nga bantogan ka, o Bel. Wala ka gyod diay manglimbong."

¹⁹ Nagkatawa si Daniel nga nagpugong sa hari sa pagsulod ug nagkanayon: "Nakita mo ba ang salog? Tan-awa kang kinsang mga tunob kini." ²⁰ Miingon ang hari: "Tunob sa mga laki, mga babaye ug mga bata."

²¹ Sa iyang kasuko, misugo siya nga dakpon ang mga pari uban ang ilang mga asawa ug kabataan. Napugos sila pagtug-an sa sikreto nga agianan diin magsudlanan sila aron paghurot sa mga halad. ²² Gipatay sila sa mando sa hari ug si Bel gihatag kang Daniel nga midugmok sa larawan ug migun-ob sa templo.

Si Daniel ug ang dragon

²³ Didto sa Babilonia, dihay usa ka dakong dragon nga gisimba sa katawhan. ²⁴ "Tan-awa, Daniel:" matud pa sa hari, "buhì kini ug dili hinimo sa tumbaga? Makabalibad ka pa ba nga dili kini buhi nga dios? Simbaha siya."

²⁵ Mitubag si Daniel: "Wala koy laing simbahan gawas sa Ginoo nga akong Diyos. Siya ra ang bugtong ug buhing Diyos. Kon motugot ka, mahal nga hari, patyon ko kini nga walay sundang o bunal." Mitubag ang hari: "Imo ang akong pagtugot."

²⁶ Mikuha si Daniel ug alkitran, tambok ug buhok nga iyang gipabukalan. Naghimo siya og puto nga gipakaon niya sa dragon. Mibuto

ang dragon pagkakaon ini. ²⁷ Pulong pa ni Daniel: "Tan-awa, unsay nahitabo sa imong gisimba?"

²⁸ Ang taga Babilonia nangasuko pagkadungog ini. "Nahimo nang Judio ang atong hari:" matud pa nila. "Iyang gidugmok si Bel, gipatay niya ang dragon lakip na ang mga pari." ²⁹ Miadto sila sa hari nga nagkanayon: "Itugyan si Daniel kanamo, kondili, ikaw ug ang imong banay among patyon!" ³⁰ Napugos ang hari pagtugyan kang Daniel sa katawhan.

³¹ Si Daniel gitambog ngadto sa halwa sa mga liyon sulod sa unom ka adlaw. ³² Didtoy pito ka liyon sa halwa nga pinakaon adlaw adlaw og duha ka buhing tawo ug duha ka karnero. Niadtong higayona wala hatagi og pagkaon ang mga liyon aron lang gyod ilang malamoy si Daniel.

³³ Didto sa Juda, dihay usa ka manulonda nga ginganlan og Habakuk. Nakaandam na siyag pagkaon sa iyang baskit ug moadto na sa mangangani. ³⁴ Apan may anghel sa Ginoo nga nagpakita niya ug misulti: "Dad-a ang imong pagkaon kang Daniel nga tua karon sa halwa sa mga liyon sa Babilonia."

³⁵ Mitubag si Habakuk: "Agalon, wala pa gyod ko makaadto sa Babilonia ni makakita sa halwa sa mga liyon." ³⁶ Dihadiha giginitan sa anghel ang iyang buhok ug gidala sa halwa sa mga liyon sa Babilonia. ³⁷ Mitawag si Habakuk: "Daniel, Daniel, dawata kining pagkaon nga gipadala kanimo sa Diyos."

³⁸ Mipasalamat si Daniel sa Ginoo nga nagkanayon: "Nahinumdum ka nako, o Ginoo nga akong Diyos, ug wala mo pasagdi ang nahigugma nimo." ³⁹ Mikaon si Daniel ug si Habakuk giuli sa anghel sa iyang dapit.

⁴⁰ Sa ika pito ka adlaw, mibalik ang hari sa halwa sa liyon aron pagbangotan tungod ni Daniel. Mitan-aw siya sa sulod ug nakita niya si Daniel nga naglingkod. ⁴¹ Mitiyabaw og kusog ang hari: "Pagkamakagagahom mo, o Ginoo ug Diyos ni Daniel! Tinuod, wala na gyoy laing Diyos gawas nimo!" ⁴² Gipagawas niya si Daniel ug iyang gipuli sa halwa ang mga tawo nga misulay pagdaot niya. Nakita niya nga gila-moy dayon sila sa mga liyon.